

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

БЛЕЯНЮК МАРИНА ЄВГЕНІВНА

Допускається до захисту:
завідувач кафедри міжнародних
економічних відносин
кандидат економічних наук, доцент
_____ Марія ШКУРАТ
« _____ » _____ 2026 р.

**РОЛЬ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ
КРАЇН СВІТУ**

Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини
Освітньо-професійна програма «Міжнародний бізнес. Бізнес-переклад»

Кваліфікаційна (бакалаврська) робота

Науковий керівник:
Вега КУЛЯВЕЦЬ, доцент кафедри
міжнародних економічних відносин,
кандидат економічних наук, доцент.

Оцінка: _____ / _____ / _____
(бали / за шкалою ЄКТС / за національною шкалою)
Голова ЕК: _____
(підпис)

Вінниця 2026

АНОТАЦІЯ

Блеянюк М.Є. Роль іноземних інвестицій в розвитку сучасних країн світу. Спеціальність – 292 Міжнародні економічні відносини. Освітньо-професійна програма «Міжнародний бізнес. Бізнес-переклад». Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2026.

У кваліфікаційній роботі узагальнено теоретичні й нормативно-правові підходи до сутності іноземних та прямих іноземних інвестицій, їх форм, механізмів залучення й оцінювання впливу на розвиток країн. Проаналізовано світові тенденції, структуру та динаміку ПІІ в Україні. Виявлено ключові бар'єри інвестиційної діяльності й обґрунтовано напрями її активізації. Обґрунтовано практичні пропозиції щодо підвищення ефективності залучення іноземних інвестицій, зокрема через інституційне зміцнення, цифровізацію державних сервісів, розвиток інноваційної та інфраструктурної бази, страхування воєнних ризиків, активізацію міжнародної підтримки та поглиблення євроінтеграційних процесів.

Ключові слова: іноземні інвестиції, ПІІ, інвестиційний клімат, інвестиційна привабливість, економічний розвиток, економіка України, повоєнне відновлення.

88 с., 10 табл., 18 рис., бібліограф.: 87 найм.

Bleianiuk M.Ye. The Role of Foreign Investment in the Development of Modern Countries of the World. Specialty 292 International Economic Relations. Educational and Professional Program “International Business. Business-translation” Vasyl’ Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2026.

The qualification thesis summarizes theoretical, regulatory and legal approaches to the interpretation of foreign and foreign direct investment, their forms, attraction mechanisms, and methods for assessing their impact on the development of countries. The study analyzes global trends, the structure and dynamics of FDI in Ukraine. The key barriers to investment activity are identified, and the main directions for its activation. Practical proposals for improving the efficiency of attracting foreign investment are substantiated, in particular through institutional strengthening, digitalization of public services, development of the innovation and infrastructure base, war risk insurance, intensification of international support, and deepening of European integration processes.

Keywords: foreign investment, FDI, investment climate, investment attractiveness, economic development, economy of Ukraine, post-war recovery.

88 p., 10 tabl., 18 fig., bibliography: 87 items.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ	7
1.1 Сутність та види іноземних інвестицій	7
1.2. Форми та механізми залучення іноземних інвестицій	14
1.3 Показники та методи оцінювання впливу іноземних інвестицій на розвиток країн	23
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СВІТОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ В ІНВЕСТУВАННІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СВІТОВУ ЕКОНОМІКУ	33
2.1 Структура іноземних інвестицій за країнами та інструментами	33
2.2 Вплив іноземних інвестицій на розвиток країн	40
2.3 Динаміка іноземного інвестування в економіку України	47
РОЗДІЛ 3 ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ.....	59
3.1 Проблеми залучення інвестицій в умовах сучасних викликів	59
3.2. Напрями активізації та підвищення ефективності інвестицій	63
ВИСНОВКИ	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	75
ДОДАТКИ	84

ВСТУП

Актуальність дослідження. Світова економіка являє собою сукупність національних господарств, взаємопов'язаних системою міжнародних економічних і політичних відносин. Вона відображає кількісний вимір міжнародного поділу праці, переваги якого виявляються у підвищенні ефективності господарювання і виробництва, скороченні витрат та забезпеченні більш повного задоволення економічних інтересів. В умовах посилення інтеграційних процесів, постійних змін у світовій економіці, політичному середовищі та технологічному розвитку проблема впливу міжнародного інвестування набуває особливої значущості. Із поглибленням глобалізації іноземні інвестиції дедалі більше перетворюються на один із визначальних чинників економічного зростання багатьох держав. Вплив іноземного капіталу є особливо вагомим для країн, що прагнуть забезпечити економічне піднесення, модернізацію господарства та поступальний розвиток. Саме інвестиційні процеси формують виробничий потенціал на сучасній науково-технічній основі та значною мірою визначають конкурентні позиції держав на міжнародних ринках. Водночас, поряд із позитивними наслідками іноземного інвестування, серед яких створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності, зростання рівня оплати праці, технічне оновлення виробництва, існують і певні негативні ефекти, пов'язані насамперед із тим, що прямі іноземні інвестиції здебільшого супроводжуються встановленням контролю іноземного інвестора над діяльністю підприємств.

Проблемами формування, становлення та дослідженнями інвестиційної сфери в Україні займалися.

З огляду на напрацювання вітчизняних і зарубіжних науковців, на сьогодні зберігається значна кількість дискусійних питань, пов'язаних з аналізом ефективності іноземних інвестицій та оцінюванням інвестиційної привабливості країн світу, що зумовлює потребу в подальших наукових дослідженнях. У сучасних умовах іноземна інвестиційна діяльність за своїми

масштабами та глибиною впливу на національні економіки і світові господарські процеси належить до кола вирішальних чинників економічного розвитку.

Метою бакалаврської роботи є оцінювання та аналіз впливу іноземних інвестицій на економіки країн, а також обґрунтування напрямів підвищення ефективності інвестиційної діяльності в сучасних умовах.

Завданнями дослідження бакалаврської роботи є:

- розкрити сутність іноземних інвестицій та визначити їх основні види;
- дослідити форми і механізми залучення іноземних інвестицій;
- узагальнити показники та методи оцінювання впливу іноземних інвестицій на розвиток країн;
- проаналізувати сучасні тенденції, обсяги та структуру іноземних інвестицій у світовій економіці за країнами та інструментами;
- оцінити вплив іноземних інвестицій на економічний розвиток країн;
- проаналізувати динаміку іноземного інвестування в економіку України
- виявити проблеми та чинники, що стримують ефективність інвестиційної діяльності;
- запропонувати напрями підвищення ефективності залучення і використання іноземних інвестицій у сучасних умовах.

Об'єктом дослідження є процеси іноземного інвестування в умовах глобалізації світової економіки.

Предметом дослідження виступають теоретико-методичні засади та практичні аспекти залучення іноземних інвестицій, а також механізми підвищення інвестиційної привабливості країни в глобальному економічному просторі.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів в тому, що проведений аналіз сучасних тенденцій іноземного інвестування у світовій економіці та в Україні може бути використаний для обґрунтування

управлінських і державних рішень у сфері підвищення інвестиційної привабливості національної економіки. Визначені у роботі проблеми залучення та використання іноземних інвестицій дають змогу окреслити пріоритети удосконалення інвестиційної політики України.

Запропоновані напрями підвищення ефективності залучення іноземних інвестицій можуть бути використані органами державної влади, місцевого самоврядування, інституціями підтримки бізнесу та суб'єктами господарювання під час розроблення заходів щодо поліпшення інвестиційного клімату.

Апробація результатів досліджень відбувалась у вигляді:

1. Публікації фахової наукової статті (кат. В): Кулявець В. Г., Блеянюк М. Є. Проблеми та перспективи залучення іноземних інвестицій в економіку України. Актуальні питання економічних наук. 2026. № 21. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.19328720>
2. Учасі у I Міжнародній науково-практичній конференції «Менеджмент у добу трансформацій: стратегічний, інноваційний та людський виміри». 24.04.2026 р. м. Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського.

Публікація тез доповіді Блеянюк М. Є. Проблеми та перспективи залучення іноземних інвестицій в економіку України. Менеджмент у добу трансформацій: стратегічний, інноваційний та людський виміри: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (м. Вінниця, 24 квітня 2026 р.). Вінниця: Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. 2026. С. 223-225.

Структура роботи. Кваліфікаційна бакалаврська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що налічує 87 найменувань, 4 додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

1.1 Сутність та види іноземних інвестицій

На сучасному етапі розвитку світового господарства особливої ваги набувають питання активізації інвестиційної діяльності, стимулювання надходження іноземного капіталу та його ефективного використання. Значна кількість країн світу спрямовує свої зусилля на підвищення інвестиційної привабливості національної економіки з метою залучення більших обсягів іноземних інвестицій. Інвестиційний процес, як правило, розпочинається з акумулювання фінансових ресурсів і завершується створенням реальних активів, до яких належать виробничі будівлі, споруди, обладнання, технології, результати інтелектуальної діяльності, а також об'єкти соціальної й побутової інфраструктури [6].

Будь-яке вкладання ресурсів, капіталу чи інших цінностей у господарську діяльність з метою одержання прибутку, що супроводжується певним ступенем ризику, визначається як інвестування. Термін «інвестиція» має латинське походження і в широкому розумінні трактується як вкладення капіталу задля його подальшого примноження [36]. У розгорнутому значенні інвестиції доцільно розглядати як динамічний процес трансформації капіталу, за якого первинні ресурси й цінності переходять у форму інвестиційних вкладень, а в подальшому забезпечують приріст вартості капіталу у вигляді економічного, соціального або екологічного результату.

У сфері міжнародних економічних відносин доцільно розмежовувати три близькі, але не тотожні поняття: міжнародні інвестиції, іноземні інвестиції та зарубіжні інвестиції. Попри те, що в науковому обігу вони нерідко вживаються як синонімічні, між ними існують суттєві змістові відмінності. Міжнародні інвестиції охоплюють усі форми вкладень, що здійснюються через державні кордони, тобто між двома або більше країнами, і можуть мати як прямий, так і

портфельний характер. Іноземні інвестиції слід розуміти як вкладення, що здійснюються нерезидентом однієї держави в активи, розміщені на території іншої країни. Натомість зарубіжні інвестиції являють собою вкладення, які резидент певної країни здійснює в активи, що знаходяться за її межами, тобто в іншій державі. Іноземні та зарубіжні інвестиції, так само як і міжнародні, можуть реалізовуватися у формі прямих або портфельних вкладень.

Здійснення іноземного інвестування можливе як за рахунок власного капіталу інвестора, так і з використанням державного капіталу [16]. Відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність», інвестиції визначаються як усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, унаслідок чого забезпечується отримання прибутку (доходу) та/або досягається соціальний чи екологічний ефект [57]. Це визначення формує загальну основу інвестиційного права, однак не містить спеціальної дефініції саме іноземних інвестицій.

У законодавчому тезаурусі Верховної Ради поняття «іноземні інвестиції» безпосередньо пов'язується із Законом України «Про режим іноземного інвестування» як із чинним джерелом його визначення. Відповідно до ст. 1 цього Закону іноземні інвестиції – це всі види цінностей, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [18]. Закон деталізує, що такими цінностями можуть бути іноземна валюта, рухоме і нерухоме майно, акції, облігації та інші цінні папери, грошові вимоги та права вимоги, права інтелектуальної власності, а також права на здійснення господарської діяльності, включаючи користування надрами й іншими природними ресурсами. Водночас В. М. Коссак обґрунтовує, що визначення іноземних інвестицій через категорію «цінності» є недостатньо точним, оскільки вона має надто широкий зміст. У зв'язку з цим автор пропонує конкретизувати зміст іноземних інвестицій через такі об'єкти, як речі, грошові кошти, цінні папери, майнові права та результати інтелектуальної діяльності, що вкладаються іноземним інвестором у передбачених законом

формах в об'єкти інвестиційної діяльності з метою одержання прибутку або досягнення соціального ефекту [29].

Окремо слід згадати Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні». Він не дає класичного визначення іноземних інвестицій, проте вводить суміжні спеціальні категорії, зокрема «значні інвестиції», «інвестор із значними інвестиціями» та «інвестиційний проект із значними інвестиціями». Таким чином, цей нормативний акт не замінює базове визначення, закріплене в Законі України «Про режим іноземного інвестування», а встановлює спеціальний режим підтримки для окремої групи великих інвестиційних проектів [18].

Узагальнюючи наукові та нормативно-правові підходи, іноземні інвестиції можна визначити як фінансові ресурси, цінні папери, майно, результати інтелектуальної діяльності та інші активи, що вкладаються іноземними інвесторами в дозволені законодавством об'єкти інвестиційної діяльності з метою одержання прибутку або досягнення соціально значущого результату. Крім того, іноземні інвестиції доцільно розглядати і як управлінське рішення компанії щодо організації виробництва товарів або надання послуг за межами власної країни з метою встановлення контролю над закордонним підприємством, послаблення конкурентного тиску та максимального використання власних специфічних умінь, компетенцій і переваг [20].

Особливе місце в системі міжнародного руху капіталу посідають прямі іноземні інвестиції. За підходом Організації економічного співробітництва та розвитку прямі іноземні інвестиції є категорією транскордонних інвестицій, що здійснюються резидентом однієї економіки з метою встановлення тривалої участі в підприємстві-резиденті іншої економіки [47]. Ключовим у цьому визначенні є саме наявність довгострокового економічного інтересу й можливість суттєвого впливу на управління підприємством. Аналогічно Міжнародний валютний фонд трактує прямі іноземні інвестиції як категорію міжнародних інвестицій, яка відображає намір резидента однієї економіки

встановити тривалий інтерес у підприємстві-резиденті іншої економіки; практичним критерієм такого інвестування, як правило, виступає володіння не менше ніж 10 % голосуючих прав [42].

Відповідно до підходу Міжнародного валютного фонду та Організації економічного співробітництва та розвитку, прямі іноземні інвестиції мають місце тоді, коли капітал вкладається за межами країни походження з метою розширення виробництва товарів і послуг, закупівлі продукції для подальшого імпорту до країни базування або її експорту до третіх держав. Визначальною рисою таких інвестицій є наявність управлінського впливу інвестора на підприємство, а їх поширеною формою виступає акціонерний капітал [20]. Отже, підходи до розуміння сутності прямих іноземних інвестицій ґрунтуються насамперед на критерії контролю інвестора над об'єктом інвестування, що принципово відрізняє їх від портфельних інвестицій, за яких інвестор зазвичай не претендує на участь в управлінні.

Прямі іноземні інвестиції є одним із ключових способів інтеграції національних економік у світову економічну систему. Вони виступають не лише важливим каналом переміщення капіталу між країнами, а й сприяють обміну товарами, послугами та знаннями, забезпечують зв'язок і координацію виробничих процесів на міжнародному рівні. Такі інвестиції створюють передумови для формування стабільних і довготривалих економічних взаємозв'язків між країнами та за належного інституційного середовища можуть слугувати важливим чинником розвитку місцевого підприємництва. Водночас вони сприяють підвищенню конкурентоспроможності як країни-реципієнта, так і країни-інвестора, відкривають можливості для ширшого просування продукції на міжнародних ринках і залишаються вагомим джерелом капіталу для широкого кола як приймаючих, так і інвестуючих економік [60].

Отже, прямі іноземні інвестиції доцільно визначати як вкладення капіталу в підприємства, що функціонують поза межами країни інвестора, з орієнтацією на формування довгострокового економічного інтересу та забезпечення

можливості впливати на управління об'єктом інвестування. Їх мета полягає не лише в одержанні підприємницького прибутку, а й у досягненні економічного, соціального та інноваційного ефекту. З урахуванням наукових підходів і положень чинного законодавства України прямі іноземні інвестиції можна визначити як вкладення капіталу за кордоном, спрямовані на набуття тривалого економічного інтересу та встановлення контролю над об'єктом вкладення. При цьому вони можуть здійснюватися у формі іноземної валюти, майна, майнових прав та інших цінностей, передбачених законодавством [24].

Іноземні інвестиції реалізують кілька ключових функцій, серед яких доцільно виокремити регулюючу, стимулюючу, розподільчу та індикативну. Їх економічний зміст полягає в тому, що суб'єкти однієї держави вкладають капітал в економіку іншої країни для одержання прибутку, зміцнення власних конкурентних позицій на ринку або отримання доступу до сучасних технологій. Інвестиційна стратегія передбачає включення міжнародних вкладень до структури інвестиційного портфеля. Водночас інвестиції охоплюють усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що спрямовуються в об'єкти господарювання та підприємницьку діяльність задля отримання економічного результату у формі прибутку або досягнення соціального ефекту.

Інвестиції класифікують за різними ознаками, вибір яких залежить від цілей і завдань управління. У науковій економічній літературі одним із найпоширеніших підходів є їх групування за такими критеріями, як об'єкт вкладення капіталу, строк інвестування, форма власності інвесторів, регіональна належність, рівень надійності, характер участі іноземного інвестора в інвестиційному процесі, узгодженість із корпоративною стратегією, а також цілі здійснення інвестицій. Такий підхід дає можливість упорядкувати інвестиції за сукупністю суттєвих параметрів і умов їх реалізації, що, своєю чергою, сприяє глибшому розумінню їх значення та функцій у світовій економічній системі [64].

Іноземні інвестиції доцільно класифікувати за кількома основними ознаками. Насамперед, за типом інвестованих активів відповідно до Закону

України «Про режим іноземного інвестування» до них належать іноземна валюта, валюта України у разі реінвестування, рухоме і нерухоме майно, цінні папери та корпоративні права, грошові вимоги, права інтелектуальної власності, права на здійснення господарської діяльності, права користування природними ресурсами, а також інші цінності, не заборонені законодавством [18]. У науковій літературі такий підхід обґрунтовано розглядати як класифікацію за об'єктами вкладення [35].

За формами здійснення іноземні інвестиції можуть реалізовуватися через участь у спільних підприємствах, створення підприємств, що повністю належать іноземним інвесторам, придбання діючих підприємств, майна, прав на землю та природні ресурси, інших майнових прав, а також через здійснення діяльності на основі угод про розподіл продукції чи в інших формах, не заборонених законом [2]. Такий підхід відображає вже не склад активів, а організаційно-правові способи входження іноземного капіталу в економіку країни.

За ступенем контролю над підприємством іноземні інвестиції традиційно поділяють на прямі та портфельні. У підходах Міжнародного валютного фонду й Організації економічного співробітництва та розвитку прямі іноземні інвестиції пов'язуються з вкладенням капіталу за кордон з метою розширення виробництва, організації руху товарів і послуг між країнами та здійснення управлінського контролю над підприємством; вони можуть набувати форми акціонерного капіталу, а також коротко- і довгострокових міжфірмових позик [11]. Отже, визначальною ознакою тут виступає не лише переміщення капіталу через кордон, а й наявність контролю та підприємницької участі інвестора.

Поряд із цим у науковій літературі запропоновано й інші класифікаційні ознаки іноземних інвестицій [20]. Зокрема, за формою власності вони поділяються на державні, приватні, інвестиції міжнародних організацій, недержавних організацій та змішані; за величиною – на малі, середні та великі; за джерелом вкладення – на первинні та реінвестиції. За метою інвестування виокремлюють фінансові, підприємницькі та інші інвестиції, пов'язані,

наприклад, із встановленням економічного впливу чи підтриманням міждержавних господарських зв'язків [5]. Окремо називають класифікацію за геополітичною спрямованістю – у розвинені країни, країни, що розвиваються, та інтернаціональні інвестиції; за формою оформлення – явні інвестиції; за ступенем повернення – такі, що повертаються, ризикові та безповоротні.

Доцільно також доповнити цю систему класифікацією за сферою інвестування, формами державних гарантій і режимом оподаткування. За сферою вкладення іноземні інвестиції можуть спрямовуватися в агропромисловий комплекс, легку і медичну промисловість, машинобудування, паливно-енергетичний комплекс, транспортну та соціальну інфраструктуру, зв'язок, хімічну і нафтохімічну промисловість та інші стратегічні напрями. За формами державних гарантій доцільно виокремлювати інвестиції, щодо яких передбачено гарантії від змін законодавства, від примусових вилучень, компенсацію збитків, гарантії у разі припинення інвестиційної діяльності, гарантії переказу прибутків і визначений порядок вирішення інвестиційних спорів. За режимом оподаткування іноземні інвестиції можна поділяти на такі, що здійснюються в умовах загального або пільгового режиму оподаткування, включаючи податкові канікули, інвестиційні знижки, податковий кредит, прискорену амортизацію, інвестиційні субсидії та пільги з непрямого оподаткування.

Окремо доцільно доповнити класифікацію прямих іноземних інвестицій ще кількома важливими ознаками, які виділяє М. І. Бирка [2]. Зокрема, за способом входження капіталу в економіку країни-реципієнта прямі іноземні інвестиції можна поділяти на інвестиції типу *greenfield*, що передбачають створення нових підприємств або виробничих потужностей, і *brownfield*-інвестиції, які здійснюються через придбання, злиття або поглинання вже існуючих підприємств. За формою організаційної інтеграції виокремлюють горизонтальні, вертикальні та конгломератні прямі іноземні інвестиції. Крім того, відповідно до міжнародної статистичної практики, у структурі прямих іноземних інвестицій доцільно розрізняти вкладення в акціонерний капітал,

реінвестовані доходи та внутрішньокорпоративний борг. Такі класифікаційні ознаки дають змогу глибше охарактеризувати не лише напрями руху капіталу, а й економічну природу, механізм реалізації та стратегічні наслідки прямих іноземних інвестицій.

Узагальнюючи, слід зазначити, що класифікація іноземних інвестицій має багатовимірний характер і може здійснюватися залежно від об'єкта вкладення, форми реалізації, ступеня контролю, форми власності, джерела походження, мети, сфери вкладення, гарантійного захисту та податкового режиму. Саме такий підхід дає змогу найбільш повно розкрити економіко-правову природу іноземного інвестування та показати його складність як явища, що поєднує фінансові, організаційні, правові й стратегічні аспекти розвитку міжнародної економічної діяльності (див. додаток 1).

1.2. Форми та механізми залучення іноземних інвестицій

Залучення іноземного капіталу належить до стратегічно важливих напрямів розвитку національної економіки, оскільки воно сприяє активізації інвестиційних процесів, зміцненню конкурентоспроможності підприємств, оновленню інфраструктурної бази та створенню додаткових можливостей зайнятості для населення. В умовах глобалізаційних процесів країни дедалі інтенсивніше конкурують за іноземного інвестора, формуючи сприятливі умови для ведення бізнесу та реалізуючи економічні зміни, орієнтовані на підвищення інвестиційної привабливості. При цьому цінність іноземного капіталу полягає не лише у припливі фінансових ресурсів, а й у доступі до нових технологій, сучасних методів управління, ноу-хау та міжнародних ринків збуту.

Однією з ключових форм залучення іноземного капіталу є прямі іноземні інвестиції, що передбачають вкладення коштів у підприємства країни-реципієнта з метою отримання контролю або суттєвого впливу на їхню діяльність. Саме така форма інвестування має особливе значення для структурного оновлення економіки, її технологічної модернізації та

забезпечення довгострокової стійкості розвитку [34].

Поряд із цим важливе місце посідають портфельні інвестиції, які пов'язані з придбанням акцій, облігацій та інших фінансових інструментів без набуття права управлінського контролю над підприємством. Здебільшого вони реалізуються через фондовий ринок і можуть виступати вагомим джерелом фінансових ресурсів як для суб'єктів господарювання, так і для держави. До їхніх переваг належать висока ліквідність, мобільність і можливість швидкого залучення коштів, однак водночас вони характеризуються значною залежністю від ринкової кон'юнктури та підвищеною ризикованістю [11].

Окремим каналом надходження іноземного капіталу є кредити та позики, якими користуються як державні інституції, так і приватні підприємства. Фінансовими донорами в цьому разі можуть виступати міжнародні фінансові організації, зокрема Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, Європейський банк реконструкції та розвитку, а також зарубіжні комерційні банки. Такі ресурси, як правило, спрямовуються на реалізацію інфраструктурних проєктів, підтримку малого і середнього бізнесу, покриття бюджетних потреб та проведення економічних реформ [34].

Окрім традиційних фінансових інструментів, важливу роль у залученні іноземного капіталу відіграють гранти та інші форми безповоротного фінансування. Такі кошти можуть надаватися міжнародними організаціями, урядами інших держав або благодійними фондами для реалізації суспільно значущих ініціатив у сферах освіти, охорони здоров'я, екології та підтримки підприємництва. Їх перевагою є можливість реалізації довгострокових програм без необхідності повернення коштів, хоча використання такого фінансування зазвичай супроводжується суворими вимогами до звітності та цільового використання ресурсів.

Ще одним значущим інструментом залучення іноземного капіталу є міжнародний лізинг і факторинг, які застосовуються підприємствами для оновлення матеріально-технічної бази та покращення стану оборотного капіталу. Лізинг дає змогу використовувати обладнання, транспортні засоби та

інші активи з перспективою подальшого викупу, що знижує рівень одноразового фінансового навантаження на підприємство. Факторинг, зі свого боку, передбачає передання дебіторської заборгованості фінансовим установам, завдяки чому компанія може швидше отримати кошти й мінімізувати ризики, пов'язані з простроченням розрахунків з боку контрагентів [20].

Істотне значення для залучення іноземного капіталу мають також спеціальні економічні зони та податкові стимули, які створюють більш привабливі умови для функціонування міжнародних інвесторів. Разом із цим у фінансово-технологічній практиці іноді використовуються й офшорні механізми як один зі способів акумуляції зовнішнього капіталу. Проте застосування таких інструментів часто супроводжується правовими ризиками, нормативними обмеженнями та посиленням контролем з боку державних органів.

Серед сучасних форм іноземного інвестування доцільно виокремити greenfield-інвестиції, злиття і поглинання, а також спільні підприємства. Greenfield-інвестиції передбачають створення іноземним інвестором нового підприємства «з нуля». Їх перевага полягає у повному контролі над активами, що дає змогу впроваджувати власні підходи до управління, виробництва й організації діяльності. Такий формат інвестування позитивно впливає на розвиток регіонів, сприяє створенню нових робочих місць і технологічному оновленню економіки, однак потребує значних фінансових вкладень і характеризується тривалим періодом окупності, що може стримувати інвесторів [28].

Іншою формою є злиття та поглинання, за яких іноземні компанії набувають контрольні пакети акцій місцевих підприємств або об'єднуються з ними. Перевага цього способу полягає у швидкому доступі до вже освоєних ринків, наявних виробничих потужностей і сформованих каналів збуту [35]. Водночас реалізація таких інвестицій може ускладнюватися проблемами інтеграції корпоративних культур, відмінностями в управлінських підходах, а також можливим опором з боку конкурентів чи регуляторних органів.

Спільні підприємства є формою партнерства між іноземними та вітчизняними компаніями, які поєднують фінансові ресурси, технології та управлінський досвід. Така модель співпраці дає змогу іноземним інвесторам зменшити ризики, пов'язані з виходом на нове для них бізнес-середовище, а місцевим партнерам – отримати доступ до сучасних технологій, інвестиційних ресурсів і нових методів управління. Особливо поширеними спільні підприємства є у стратегічно важливих галузях, зокрема в енергетиці, машинобудуванні та інформаційних технологіях, де розвиток часто потребує кооперації у реалізації масштабних інфраструктурних проєктів [55].

Отже, форми залучення іноземного капіталу є різноманітними, і кожна з них має власні переваги та потенційні ризики. Ефективна політика залучення інвестицій повинна ґрунтуватися на комплексному підході, який передбачає формування сприятливого бізнес-клімату, забезпечення стабільного нормативно-правового середовища, розвиток інфраструктури та надання належних гарантій захисту прав інвесторів.

Узагальнення наукових джерел дає підстави стверджувати, що форми залучення прямих іноземних інвестицій доцільно систематизувати за двома основними групами – корпоративними та договірними. Їх розмежування наведено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1 –Форми залучення іноземних інвестицій на підприємства

Корпоративні форми		Договірні форми
Форми залучення інвестицій	Інвестування у створення нових підприємств	– субпідряд; – ліцензування; – франчайзинг; – аутсорс; – інші форми.
	Злиття та поглинання	
	Інвестиції у створення спільних підприємств	
Організаційні форми	Дочірнє підприємство	
	Асоційоване підприємство	
	Філія	

Джерело: [3]

Поряд із формами інвестування в міжнародній практиці використовується ширше коло механізмів залучення іноземного капіталу. Кожен із механізмів

міжнародного інвестиційного співробітництва, за умови його результативного застосування в Україні, здатний забезпечити державі та суб'єктам господарювання як поточні, так і довгострокові переваги. Світовий досвід свідчить, що до найбільш поширених механізмів залучення іноземних інвестицій в Україну належать створення вільних економічних зон, організація спільних підприємств, заснування акціонерних товариств, використання лізингових інструментів, відкриття транснаціональних компаній, формування венчурних структур, а також укладання концесійних угод.

Суб'єктами інвестиційної діяльності вважають сукупність фізичних і юридичних осіб, які безпосередньо виступають інвесторами або беруть участь у реалізації інвестиційного процесу [3]. Відповідно, суб'єктами прямого іноземного інвестування є учасники цього процесу, яких доцільно умовно розмежувати на основних і допоміжних. Їх функціональну роль у межах механізму залучення іноземних інвестицій відображено на рис. 1.1.

До головних суб'єктів належать, насамперед, суб'єкт господарювання, який репрезентує інтереси держави, презентує інвестиційний проєкт і несе відповідальність за формування, функціонування та розвиток механізму залучення прямих іноземних інвестицій у національну економіку, а також самі прямі іноземні інвестори, від мотивації, інтересів і пріоритетів яких значною мірою залежать хід і кінцеві результати залучення іноземного капіталу.

До допоміжних суб'єктів системи залучення прямих іноземних інвестицій доцільно віднести органи державної влади та посередницькі структури, зокрема бізнес-асоціації, торгово-промислові палати, консалтингові компанії, громадські організації та банківські установи. Їхній вплив на процес залучення іноземних інвестицій є переважно опосередкованим, оскільки вони формують зовнішнє середовище функціонування системи. Водночас ці суб'єкти не лише визначають умови діяльності основних учасників через створення відповідного бізнес-середовища, а й можуть брати безпосередню участь у реалізації конкретного інвестиційного проєкту, виконуючи роль сполучної ланки між ключовими учасниками [6].

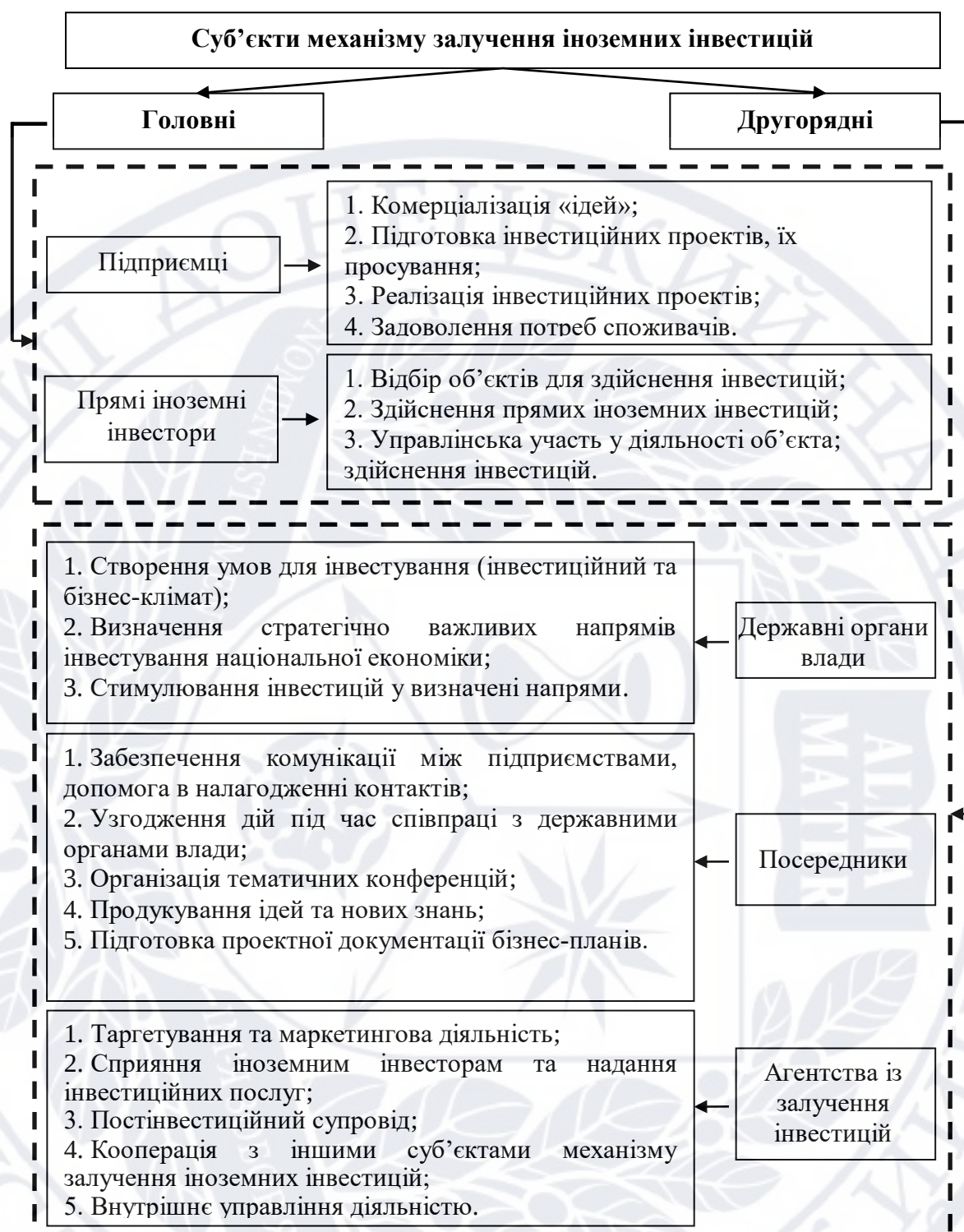

Рисунок 1.1 – Функції суб'єктів механізму залучення іноземних інвестицій

Джерело: [3]

Взаємодія з органами державної влади, як правило, відбувається тоді, коли інвестиційний проєкт має важливе значення для соціально-економічного розвитку окремого регіону або держави загалом. Однак у більшості випадків така участь має ситуативний характер і визначається рішеннями основних

суб'єктів інвестиційного процесу. Водночас слід урахувати, що за своїм функціональним призначенням державні органи можуть виконувати також посередницьку роль між головними учасниками системи залучення прямих іноземних інвестицій. Подібна ситуація виникає тоді, коли з ініціативи держави створюється спеціалізована установа або агентство із залучення інвестицій, діяльність якого спрямована не лише на пошук інвесторів, а й на подальший супровід інвестицій після їх залучення.

Кошти прямих іноземних інвестицій, як правило, спрямовуються на реалізацію конкретного інвестиційного проєкту, який викликав зацікавленість в іноземного інвестора. У науковій літературі інвестиційний проєкт переважно розглядається як обмежена в часі діяльність, спрямована на досягнення визначених цілей із використанням обмежених за обсягом ресурсів, серед яких фінансові, трудові, виробничі та інші ресурси [10]. З огляду на це доцільно розглядати інвестиційний проєкт як самостійний складник механізму залучення прямих іноземних інвестицій на підприємство, оскільки результативність функціонування такого механізму значною мірою залежить від кількісних і якісних характеристик проєкту, що пропонується потенційному іноземному інвестору.

Розроблення або обґрунтування доцільності використання певного механізму залучення зовнішніх інвестицій на підприємство здійснюється з урахуванням мети такого інвестування, яка не завжди визначається лише нестачею фінансових ресурсів, а також особливостей господарської діяльності підприємства, стадії життєвого циклу бізнесу та інших чинників. Водночас законодавство України може встановлювати спеціальні механізми інвестування, що застосовуються виключно в окремих сферах економічної діяльності. Це, зокрема, стосується фондів фінансування будівництва, фондів операцій з нерухомістю та інших подібних інструментів. Наприклад, для залучення інвестицій у розвиток стартапів на ранніх етапах їх функціонування більш прийнятною формою часто виступають гранти. Саме такі та інші обставини значною мірою визначають ефективність функціонування обраного

механізму інвестування.

Під економічним механізмом залучення зовнішніх інвестицій на підприємства слід розуміти цілісну систему взаємозв'язків між учасниками інвестиційної діяльності, спрямовану на забезпечення надходження зовнішніх фінансових ресурсів. Його функціонування ґрунтується на чинному законодавчо-нормативному забезпеченні та може охоплювати застосування спеціальних інструментів і форм інвестування, а також використання послуг елементів інвестиційної інфраструктури. Схематичне відображення такого механізму наведено на рис. 1.2.

Рисуно. 1.2 – Економічний механізм залучення зовнішніх інвестицій

Джерело: [5]

Формування економічних механізмів залучення зовнішніх інвестицій на підприємствах має здійснюватися з урахуванням певних принципів, які виступають основоположними засадами, правилами та критеріями їх побудови.

Саме дотримання цих положень забезпечує належну ефективність, результативність функціонування механізмів і досягнення цілей їх практичного використання. Аналіз наукових підходів до тлумачення принципів економічних та організаційно-економічних механізмів, зокрема висвітлених у працях [10], дає підстави об'єднати їх у три групи.

Першу групу становлять принципи системного підходу, що пояснюється системною природою побудови відповідних механізмів. До другої групи належать принципи управління, застосування яких зумовлене управлінським характером середовища їх функціонування. Третю групу утворюють специфічні принципи, які визначаються цільовим призначенням механізмів. У межах цього дослідження до таких спеціальних засад доцільно віднести принципи інвестування, узагальнення яких подано на рис. 1.3.

Рисунок 1.3 – Принципи формування механізмів залучення зовнішніх інвестицій на підприємство

Джерело: [36]

Узагальнюючи викладене, слід зазначити, що залучення іноземного капіталу може здійснюватися через різні форми та механізми, кожен із яких має власну сферу доцільного застосування, переваги та обмеження. Саме тому результативність інвестиційної політики визначається не лише наявністю потенційних джерел зовнішнього фінансування, а й здатністю держави та підприємств сформувати ефективний організаційно-економічний механізм їх залучення, який поєднує належне нормативне забезпечення, чітку взаємодію суб'єктів інвестування, якісну підготовку інвестиційних проєктів і дотримання принципів системності, керованості та цільової спрямованості.

1.3 Показники та методи оцінювання впливу іноземних інвестицій на розвиток країн

Іноземні інвестиції в сучасній світовій економіці залишаються одним із вагомих чинників розвитку країн, оскільки впливають не лише на обсяги капіталовкладень, а й на структурну перебудову господарства, рівень продуктивності, стан ринку праці та інтеграцію національної економіки у міжнародні виробничі й фінансові зв'язки. В умовах глобалізаційних процесів їх значення посилюється, адже міжнародний рух капіталу дедалі тісніше пов'язується з технологічним оновленням, розвитком інфраструктури, модернізацією виробництва та розширенням доступу до зовнішніх ринків [77].

Оцінювання впливу іноземних інвестицій на розвиток країн доцільно здійснювати на основі системного підходу, оскільки сам факт надходження капіталу ще не дає достатніх підстав для висновку про його позитивний або негативний ефект. Для такого аналізу використовують сукупність показників, що відображають масштаби, структуру, стабільність і результативність інвестиційних потоків. До найуживаніших належать обсяг іноземних інвестицій та їх динаміка, частка інвестицій у валовому внутрішньому продукті, обсяг інвестицій на душу населення, галузева і територіальна структура вкладень, співвідношення прямих, портфельних та боргових форм капіталу, а також

показники результативності, зокрема вплив на зайнятість, продуктивність праці, експорт, технологічне оновлення та бюджетні надходження [79].

Особливе місце в такому аналізі посідають прямі іноземні інвестиції, оскільки саме вони зазвичай пов'язуються з довгостроковою присутністю інвестора в країні-реципієнті, передачею технологій, управлінського досвіду, сучасних організаційних практик і підвищенням кваліфікації працівників. У міжнародних аналітичних доповідях наголошується, що іноземні інвестиції можуть стимулювати зростання продуктивності, формувати якісні робочі місця, прискорювати розвиток інфраструктури та посилювати участь країни у міжнародній торгівлі. Разом із цим їхній вплив не є автоматично позитивним і значною мірою залежить від інституційної якості, стану конкуренції, регуляторного середовища, рівня людського капіталу та здатності національної економіки засвоювати зовнішні ефекти інвестування [74; 77].

У науковій літературі позитивний ефект іноземних інвестицій найчастіше пов'язують із трьома групами результатів. По-перше, йдеться про економічні наслідки, серед яких приріст виробництва, розширення інвестиційної бази, активізація експорту, розвиток суміжних галузей і збільшення податкових надходжень. По-друге, важливими є технологічні результати, що проявляються у поширенні інновацій, сучасних методів управління, виробничих стандартів і цифрових рішень. По-третє, відчутним є соціальний ефект, який знаходить вияв у створенні нових робочих місць, підвищенні кваліфікації працівників та формуванні людського капіталу. Водночас у процесі оцінювання впливу іноземних інвестицій необхідно враховувати і можливі ризики. У міжнародних дослідженнях підкреслюється, що окремі види міжнародних капітальних потоків, насамперед короткострокові боргові надходження, є значно чутливішими до фінансових коливань і кризових очікувань, ніж прямі іноземні інвестиції. Саме тому у фаховій літературі тривалий час використовувалося образне порівняння, за яким короткостроковий борговий капітал асоціювався з «поганим холестеринном», а прямі іноземні інвестиції – з «хорошим», тобто більш стійким видом міжнародного капіталу. Проте подальші міжнародні

дослідження показали, що навіть прямі іноземні інвестиції не можна беззастережно вважати однозначним індикатором економічного благополуччя, а їх оцінювання потребує врахування ширшого макроекономічного та інституційного контексту [77].

Отже, сучасне оцінювання впливу іноземних інвестицій на розвиток країн не повинно обмежуватися лише фіксацією обсягів надходження капіталу. Дедалі більшої ваги набуває не лише кількісний, а й якісний вимір інвестиційних потоків. Важливо враховувати, у які саме сектори спрямовуються інвестиції, які структурні зміни вони зумовлюють, чи забезпечують вони тривалий ефект для продуктивності праці, зайнятості, інноваційної активності, соціальної сфери та екологічної трансформації. OECD наголошує, що позитивні результати від ПІІ не виникають автоматично і можуть супроводжуватися негативними наслідками, якщо інвестиції не узгоджуються із завданнями сталого розвитку [76], тоді як UNCTAD підкреслює, що сучасна динаміка інвестиційних потоків дедалі більшою мірою визначається технологічними змінами, геополітичними чинниками, екологічними викликами та трансформацією глобальних ланцюгів вартості [83].

Базовим статистичним показником під час оцінювання ролі прямих іноземних інвестицій традиційно вважають чистий приплив ПІІ у відсотках до ВВП, оскільки саме він дає можливість коректніше зіставляти країни з різними масштабами економіки. Відповідно до підходів Світового банку та Міжнародного валютного фонду, до прямих іноземних інвестицій належать вкладення, що забезпечують довгострокову заінтересованість інвестора та контроль або істотний вплив на підприємство, розташоване в іншій країні. Їх структура охоплює пайовий капітал, реінвестовані доходи та боргові інструменти, а мінімальною ознакою віднесення інвестиції до категорії прямих зазвичай вважається володіння не менш як 10 % голосуючих акцій. Разом із тим цей індикатор не є вичерпним, оскільки не дає змоги повною мірою врахувати капітал, залучений на місцевому рівні, не охоплює частину неакціонерних

транскордонних операцій і в окремих випадках може бути викривлений через переміщення прибутку та явище так званих «phantom FDI».

З огляду на це для об'єктивнішого оцінювання доцільно спиратися не на один показник, а на систему індикаторів. До першої групи належать показники масштабу й структури інвестиційних процесів, серед яких обсяг припливу та накопиченого запасу ПІІ, величина ПІІ в розрахунку на одну особу, частка ПІІ у валовому нагромадженні основного капіталу, галузева структура вкладень, а також розподіл інвестицій за формами входження капіталу, зокрема через greenfield-проекти, злиття і поглинання чи створення спільних підприємств. До другої групи варто віднести результативні макроекономічні індикатори, які відображають наслідки інвестиційного впливу, а саме приріст ВВП і ВВП на душу населення, рівень продуктивності праці, експортну активність, ступінь інтеграції у глобальні ланцюги вартості, показники зайнятості, оплату праці та бюджетні надходження. Окремо OECD пропонує оцінювати вплив ПІІ через блоки, пов'язані з продуктивністю та інноваціями, якістю робочих місць і розвитком навичок, гендерною рівністю та декарбонізацією. У цьому контексті використовуються такі індикатори, як інноваційна активність, витрати на дослідження і розробки, рівень технологічного оновлення, кількість створених робочих місць на одиницю вкладених коштів, премія до заробітної плати, масштаби професійного навчання та екологічна спрямованість інвестицій [4]. Для узагальнення підходів до оцінювання впливу іноземних інвестицій на розвиток країн доцільно виокремити основні групи показників, які відображають масштаби, структуру та результативність інвестиційних процесів, а також якість інституційного середовища їх реалізації. Узагальнення таких показників наведемо в додатку 2.

Поряд із суто статистичними показниками істотне значення мають інтегральні та рейтингові підходи, які дають змогу визначати не лише масштаби іноземного інвестування, а й його якісний вплив на соціально-економічний розвиток держави. Міжнародні аналітичні системи враховують рівень макроекономічної стабільності, політичні умови, якість регуляторного

середовища, розвиток інфраструктури, стан ринку праці, особливості податкової системи, валютне регулювання, доступність фінансових ресурсів та місткість ринку [4]. Сукупне врахування цих параметрів дає підстави оцінити, наскільки іноземні інвестиції здатні трансформуватися у довгострокові результати розвитку, а не зводиться лише до короткострокового припливу фінансових ресурсів. У практиці міжнародних організацій і дослідницьких центрів для аналізу інвестиційної привабливості та результативності залучення капіталу широко застосовуються показники якості ділового середовища, стану інфраструктури, рівня розвитку людського капіталу, регуляторної якості, ефективності державного управління, доступу до ринків і ступеня відкритості економіки. Світовий банк, зокрема, наголошує, що рішення інвесторів істотно залежать від передбачуваності правил, стабільності регуляторної політики, захисту прав інвестора, якості інфраструктури та здатності країни зменшувати витрати ведення бізнесу. Тому оцінювання впливу іноземних інвестицій на розвиток країни має охоплювати не лише результати вже залученого капіталу, а й характеристики середовища, яке визначає його якість, стабільність і довгостроковий ефект [77].

Перші системні підходи до оцінювання інвестиційного клімату спиралися переважно на експертні судження та якісні характеристики країни. Проте поступово ці методики були доповнені кількісними параметрами, статистичними моделями та індексними системами, що дало змогу перейти від описового аналізу до більш формалізованого вимірювання інвестиційної привабливості. Саме тому нині найбільш обґрунтованим є підхід, за якого вплив іноземних інвестицій на розвиток країни визначається не за одним показником, а через поєднання макроекономічних, структурних, соціальних та інституційних індикаторів [76].

У міжнародній практиці зазвичай розрізняють три базові методики оцінювання інвестиційної ситуації: універсальну, порівняльну та бальну [33]. Універсальний підхід орієнтований на комплексне дослідження широкого спектра економічних параметрів і динаміки прямих іноземних інвестицій, однак

його обмеженням є недостатньо чітке відокремлення прямих інвестицій від портфельних, а також слабе врахування інноваційної складової [39]. Метод порівняльного аналізу найчастіше застосовується для країн, що розвиваються, і держав із перехідною економікою, оскільки дає можливість оцінити наслідки реформ через вивчення економічних, соціальних і ринкових трансформацій. Більша методика ґрунтується на кількісному зіставленні низки визначальних показників, серед яких політична стабільність, темпи економічного зростання, стан платіжного балансу, рівень розвитку інфраструктури, якість регуляторного середовища, вартість робочої сили та інші параметри, що дає змогу більш наочно порівнювати інвестиційні умови в різних країнах [47].

На міжнародному рівні найбільш уживаними є статистичний, рейтинговий, експертний і комбінований підходи до оцінювання інвестиційного середовища. Експертний підхід має перевагу в тому, що дозволяє пристосувати оцінку до запитів конкретного інвестора, глибше врахувати особливості окремих галузей і виявити специфічні чинники впливу, однак його суттєвим недоліком залишається високий рівень суб'єктивності [56]. Використання рейтингів та індексів, навпаки, сприяє зменшенню інформаційної асиметрії та забезпечує можливість міжкраїнного порівняння за узагальненими критеріями, хоча такі інструменти не завжди відображають регіональні відмінності та не дають чіткого уявлення про конкретні сфери доцільного інвестування [79]. У цілому ж найбільш об'єктивні висновки забезпечує комплексний підхід, у межах якого поєднуються статистичні індикатори фактичного руху капіталу з оцінкою інституційних і структурних характеристик економіки країни.

Для систематизації підходів до аналізу впливу іноземних інвестицій на розвиток країн доцільно відобразити логіку взаємозв'язку між інвестиційними потоками, методами їх оцінювання та результатами впливу на соціально-економічний розвиток держави. З цією метою узагальнимо систему оцінювання впливу іноземних інвестицій на розвиток країн на рис. 1.4.

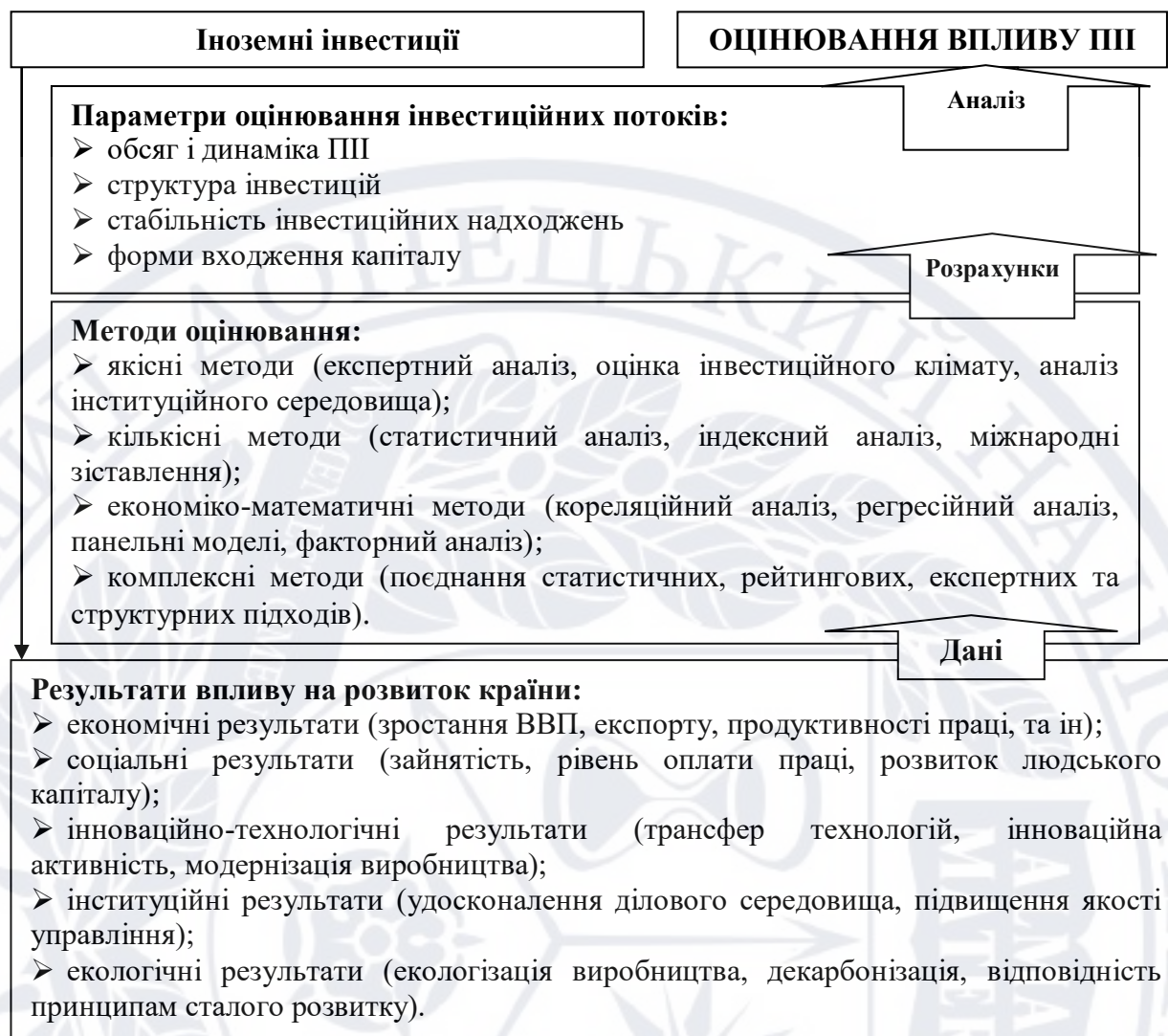

Рисунок 1.4 – Алгоритм оцінювання впливу іноземних інвестицій на розвиток країн

Джерело: узагальнено автором

Оцінювання впливу іноземних інвестицій на розвиток країн здійснюється на основі поєднання міжнародних рейтингів, статистичних індикаторів, експертних оцінок і економіко-математичних методів аналізу. Важливе місце в цьому процесі посідають провідні міжнародні організації та аналітичні установи, серед яких Організація економічного співробітництва та розвитку, Світовий банк, Міжнародна фінансова корпорація, Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій, ЮНКТАД, ЮНІДО, а також рейтингові агентства Moody's, Standard & Poor's і Fitch [35]. Їхні аналітичні оцінки дають змогу не лише охарактеризувати загальний стан інвестиційного середовища, а й

встановити, якою мірою приплив іноземного капіталу впливає на економічне зростання, структурне оновлення економіки, підвищення продуктивності, розвиток інфраструктури та зміцнення конкурентних переваг держави.

У вітчизняній і міжнародній практиці для аналізу впливу іноземних інвестицій на розвиток країн широко використовуються економіко-математичні методи, зокрема кореляційний, дисперсійний і факторний аналіз, а також методи оптимізації та міжгалузевого балансу [22]. Їх застосування дає змогу встановити взаємозв'язок між інвестиційними потоками та такими показниками розвитку, як приріст обсягів виробництва, рівень зайнятості, продуктивність праці, фінансові результати діяльності суб'єктів господарювання, стан зовнішньої торгівлі та інноваційна активність. Завдяки цьому оцінювання впливу іноземних інвестицій набуває не лише описового, а й аналітичного змісту.

Особливе місце серед економіко-математичних інструментів посідає кореляційно-регресійна модель, яка широко застосовується для кількісного вимірювання сили, напрямку та форми зв'язку між обсягами іноземних інвестицій і ключовими макроекономічними показниками розвитку. Її використання дає змогу не лише встановити наявність статистичної залежності між змінними, а й оцінити, якою мірою зміна обсягу прямих іноземних інвестицій впливає на динаміку валового внутрішнього продукту, продуктивності праці, зайнятості, експорту, доходів бюджету чи інноваційної активності. У межах кореляційного аналізу визначають щільність і напрям зв'язку між показниками, тоді як регресійний аналіз дозволяє побудувати рівняння залежності та кількісно оцінити внесок інвестиційного фактора у зміну результативного показника за незмінності інших умов. Практичне значення кореляційно-регресійного моделювання полягає в тому, що воно дає можливість виявити не лише сам факт взаємозв'язку, а й його статистичну значущість, а також зробити висновок щодо сили впливу іноземного капіталу на розвиток країни. Такий підхід особливо доцільний у дослідженнях, де необхідно порівняти вплив ІІІ з дією інших макроекономічних чинників,

зокрема рівня відкритості економіки, інфляції, зовнішнього боргу, капітальних інвестицій, державних витрат або показників ринку праці.

Разом із тим методично важливо враховувати, що описувальний і порівняльний аналіз, за яких зміни у динаміці ПІІ співвідносяться зі змінами ВВП, продуктивності праці, експорту, зайнятості або інноваційної активності, дають змогу виявити переважно співзміни показників, але не завжди дозволяють довести наявність безпосереднього причинного впливу. Саме тому в міжнародній аналітичній практиці переважають економетричні моделі. У дослідженнях Світового банку, присвячених взаємозв'язку між ПІІ та економічним зростанням, залежною змінною здебільшого виступає приріст реального ВВП на душу населення, тоді як ключовим пояснювальним фактором є приплив ПІІ відносно ВВП. Водночас до моделі включаються й контрольні змінні, зокрема початковий рівень доходу, відкритість економіки, інфляція, обсяги державного споживання, рівень людського капіталу, глибина фінансового сектору та якість інституційного середовища. Такий підхід дає змогу встановити, чи зберігається позитивний зв'язок між інвестиціями та розвитком після врахування інших чинників.

Окремої уваги потребує проблема ендогенності, адже країни з кращими перспективами економічного зростання самі по собі є привабливішими для інвесторів, а отже прості регресійні моделі можуть завищувати оцінку фактичного ефекту ПІІ. Саме тому в сучасних дослідженнях широко застосовуються панельні моделі з фіксованими ефектами, інструментальні змінні та динамічні панельні моделі типу GMM. Їх використання дає змогу краще контролювати невимірювану міжкраїнову неоднорідність, враховувати сталі в часі особливості окремих економік і зменшувати вплив проблеми зворотного причинного зв'язку. Новіші оцінки також засвідчують, що зв'язок між припливом ПІІ та економічним зростанням не є стабільним у різні історичні періоди, а сам по собі приплив іноземного капіталу ще не означає автоматичного прискорення розвитку за відсутності належних інституційних, структурних і макроекономічних передумов [34].

Для більш глибокого з'ясування механізмів впливу іноземних інвестицій дедалі частіше використовують секторальний і мікрорівневий аналіз. Його перевага полягає в тому, що він дає змогу виявити не лише безпосередній фінансовий результат, а й ефекти поширення, які проявляються через передачу технологій, знань, управлінських підходів і формування додаткового попиту в межах вертикальних і горизонтальних зв'язків. Такий підхід дає можливість оцінити вплив прямих іноземних інвестицій на продуктивність праці в окремих секторах, а також простежити міжгалузеві й транскордонні наслідки інвестування [37].

Отже, коректне оцінювання впливу іноземних інвестицій на розвиток країн потребує поєднання кількісних показників масштабу прямих іноземних інвестицій, структурних характеристик інвестиційних потоків і результативних індикаторів економічного, соціального, інноваційного та екологічного розвитку. Найбільш обґрунтованим слід вважати багаторівневий підхід, за якого на макрорівні аналізуються співвідношення ПІІ до ВВП, продуктивність, зайнятість, експорт і якість інституційного середовища, тоді як на мезо- і мікрорівнях використовуються секторальні та фірмові дані, що дають змогу виявляти канали передавання ефектів, часові лаги їх прояву та наявність ефектів поширення. Саме така комбінована методика найбільшою мірою узгоджується із сучасними підходами OECD, Світового банку, МВФ та UNCTAD [84]. Отже, оцінювання впливу іноземних інвестицій на розвиток країн доцільно здійснювати на засадах комплексного підходу, який поєднує статистичні показники, рейтингові оцінки, експертний аналіз і економіко-математичне моделювання. Важливо, щоб у такій системі аналізу кореляційно-регресійна модель використовувалася як інструмент кількісного підтвердження виявлених тенденцій, оскільки вона дозволяє перейти від загального опису інвестиційних процесів до більш точного визначення їхнього впливу на економічне зростання та посилення конкурентоспроможності країни.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СВІТОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ В ІНВЕСТИВАННІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СВІТОВУ ЕКОНОМІКУ

2.1 Структура іноземних інвестицій за країнами та інструментами

Прямі іноземні інвестиції лежать в основі глобалізації та слугують важливим каналом для передачі капіталу, товарів, послуг та інформації між економіками. Вимірювання ПІІ допомагає нам краще зрозуміти, як країни взаємопов'язані та інтегровані в сучасну світову економіку [76]. Оцінку сучасного стану інвестиційної діяльності розпочнемо із аналізу динаміки прямих іноземних інвестицій за групами країн (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Динаміка прямих іноземних інвестицій за групами країн 2022-2024 рр.

Показник	Роки			Відхилення 2024 - 2022 рр.	
	2022	2023	2024	+/-	%
ОЕСР					
Обсяг ПІІ, здійснених за кордон, млрд дол. США	30796,40	33916,92	34172,78	3376,38	11,0
У частці до ВВП, %	50,5	52,2	50,4	-0,1	-0,2
Обсяг залучених ПІІ, млрд дол. США	30555,77	34028,45	36083,00	5527,24	18,1
У частці до ВВП, %	50,10	52,40	53,20	3	6,2
Країни ЄС					
Обсяг ПІІ, здійснених за кордон, млрд дол. США	14093,05	14763,62	14575,01	481,96	3,4
У частці до ВВП, %	82,90	79,40	75,10	-8	-9,4
Обсяг залучених ПІІ, млрд дол. США	12360,72	12979,64	12462,11	101,39	0,8
У частці до ВВП, %	72,70	69,80	64,20	-9	-11,7
Країни G20					
Обсяг ПІІ, здійснених за кордон, млрд дол. США	24154,69	26953,26	27693,59	3538,89	14,7
У частці до ВВП, %	30,2	32,30	32,00	2	6,0
Обсяг залучених ПІІ, млрд дол. США	26052,30	29413,42	31841,25	5788,94	22,2
У частці до ВВП, %	32,6	35,3	36,7	4	12,6

Джерело: розраховано за даними [74]

Аналіз наведених даних свідчить про загальне зростання масштабів міжнародного інвестування у 2022–2024 рр. у межах усіх досліджуваних груп

країн, однак інтенсивність цієї динаміки та її співвідношення з валовим внутрішнім продуктом істотно відрізнялися. Найбільш вагомі абсолютні обсяги як зовнішнього інвестування, так і залучення прямих іноземних інвестицій традиційно були характерні для країн ОЕСР і G20, тоді як країни ЄС, попри значний інвестиційний потенціал, демонстрували більш стриману динаміку та тенденцію до зниження питомої ваги ПІІ у ВВП. Так, у країнах ОЕСР обсяг прямих іноземних інвестицій, здійснених за кордон, зріс на 11,0 %. Це свідчить про нарощення зовнішньоінвестиційної активності країн цієї групи. Водночас частка таких інвестицій у ВВП практично не змінилася. Така ситуація вказує на те, що приріст обсягів інвестицій відбувався майже пропорційно до змін економічного масштабу країн ОЕСР. Щодо залучених ПІІ, то їх обсяг за цей період збільшився на 5527,24 млрд дол. США (+18,1 %). Отже, країни ОЕСР упродовж досліджуваного періоду не лише активізували зовнішнє інвестування, а й посилили свої позиції як найбільший центр тяжіння прямих іноземних інвестицій.

Для країн ЄС характерною є інша тенденція. Обсяг ПІІ, здійснених за кордон, у 2024 р. збільшився лише на 3,4 %. Водночас їх частка у ВВП знизилася з 82,9 % до 75,1 %. Це свідчить про те, що, попри збереження високого рівня інвестиційної присутності на зовнішніх ринках, відносна роль таких вкладень в економіці країн ЄС послабилася. Аналогічна тенденція простежується і щодо залучених ПІІ. Їх обсяг зріс лише на 0,8 %, що фактично вказує на майже стагнаційний характер приросту. При цьому частка залучених інвестицій у ВВП скоротилася з 72,7 % до 64,2 %. Таким чином, у країнах ЄС у 2022–2024 рр. спостерігалось збереження значних абсолютних обсягів ПІІ, однак їх відносна роль в економіці регіону зменшувалася, що може свідчити про певне уповільнення інвестиційної динаміки порівняно з темпами зростання інших макроекономічних показників.

Країни G20 продемонстрували найбільш виражене зростання інвестиційної активності серед розглянутих груп. Обсяг ПІІ, здійснених за кордон, збільшився на 14,7 %. Частка цих інвестицій у ВВП також зросла з 30,2

% до 32,0 %, що відображає підвищення ролі зовнішнього інвестування в економічній системі країн G20. Ще більш виразною є динаміка залучених ПІІ: їх обсяг зріс на 5788,94 млрд дол. США (+22,2 %). Частка залучених інвестицій у ВВП збільшилася з 32,6 % до 36,7 %. Це дає підстави стверджувати, що саме країни G20 упродовж 2022–2024 рр. найбільш активно посилювали свої позиції як у ролі експортерів, так і в ролі реципієнтів міжнародного капіталу.

Зростання вхідних інвестицій з боку прямих іноземних інвесторів означає додаткове вливання капіталу в економіку (на внутрішній ринок), що впливатиме на її економічні результати. Топ-10 країн за обсягом надходження ПІІ за підсумком 2024 р. можемо розглянути у табл. 2.2.

Таблиця 2.2 – Топ-10 країн за обсягом надходження ПІІ за підсумком 2024 р.

№ в рейтингу	Країна	Роки			Відхилення 2024 - 2022 рр.	
		2022	2023	2024	+/-	%
1	США	316,9	233,1	278,8	-38,1	-12,0
2	Сінгапур	142,1	135,1	143,4	1,3	0,9
3	Гонконг (Китай)	109,7	122,9	126,2	16,5	15,0
4	Китай	189,1	163,3	116,2	-72,9	-38,6
5	Люксембург	-316,4	-9,3	106	422,4	233,5
6	Канада	45,8	46,5	64,1	18,3	40,0
7	Бразилія	73,4	64	59,2	-14,2	-19,3
8	Австралія	65,9	30,6	53,5	-12,4	-18,8
9	Єгипет	11,4	9,8	46,6	35,2	308,8
10	ОАЕ	22,7	30,7	45,6	22,9	100,9

Джерело: розраховано за даними [83]

Таблиця показує, що у 2024 р. лідером за обсягом залучених ПІІ залишалися США, хоча порівняно з 2022 р. їхній показник зменшився на 12,0 %. Відносно стабільні позиції зберіг Сінгапур, тоді як Китай продемонстрував найбільше скорочення серед провідних країн – на 38,6 %. Водночас найпомітніше зростання зафіксовано в Єгипті, ОАЕ, Канаді та Люксембурзі, що свідчить про посилення інвестиційної привабливості окремих нових центрів тяжіння капіталу. Отже, у 2024 р. структура світового рейтингу ПІІ поєднувала збереження лідерства традиційних реципієнтів із помітним

посиленням позицій окремих країн, що швидко нарощують приплив іноземного капіталу.

Зростання обсягів прямих іноземних інвестицій, здійснених країною за кордон, свідчить про активізацію її участі в міжнародному русі капіталу та розширення економічної присутності на зовнішніх ринках. Такі вкладення відображають здатність національного бізнесу й фінансових структур інвестувати за межами внутрішньої економіки, диверсифікувати активи, отримувати доступ до нових ринків, ресурсів, технологій і джерел прибутку. Топ-10 країн за обсягом ПІІ, здійснених за кордон за підсумками 2024 р., доцільно розглянути у табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Топ-10 країн за обсягом інвестування за підсумком 2024 р.

№ в рейтингу	Країна	Роки			Відхилення 2024 - 2022 рр.	
		2022	2023	2024	+/-	%
1	США	303	360,4	266,4	-36,6	-12,1
2	Японія	162,1	196,7	204,4	42,3	26,1
3	Китай	163,1	177,3	162,8	-0,3	-0,2
4	Люксембург	-192,4	-21,1	108,6	301	-156,4
5	Гонконг (Китай)	106,2	97,2	87,2	-19	-17,9
6	Канада	84	93,3	86	2	2,4
7	Британія	42,8	44,2	59,5	16,7	39,0
8	Сінгапур	52,2	63	55,3	3,1	5,9
9	Нідерланди	44,9	-195,9	54,7	9,8	21,8
10	Іспанія	54,4	40,3	49,2	-5,2	-9,6

Джерело: розраховано за даними [85]

Таблиця засвідчує, що у 2024 р. лідером за обсягом ПІІ, здійснених за кордон, залишалися США, хоча порівняно з 2022 р. їхній показник скоротився на 12,1 %. Водночас суттєве зростання продемонстрували Японія, Велика Британія, Сінгапур і Канада, що свідчить про посилення їхньої зовнішньоінвестиційної активності. Китай зберіг майже незмінний рівень інвестування, тоді як Гонконг (Китай) та Іспанія зафіксували зниження. Окремо варто відзначити Люксембург і Нідерланди, де динаміка мала нестабільний характер, що пов'язано з істотною волатильністю міжнародних фінансових потоків. Загалом дані підтверджують, що у 2024 р. провідні позиції у вивезенні

капіталу зберігали як традиційні глобальні інвестори, так і окремі країни, що посилили свою роль у міжнародному русі ПІІ.

Інвестиційні операції складаються з трьох інструментів: пайового капіталу, реінвестування доходів та внутрішньокорпоративного боргу. Аналіз в розрізі окремих інструментів є важливим, оскільки дає змогу краще зрозуміти характер ПІІ. Проведемо аналіз за даними країн Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) по показниках відтоку та припливу інвестицій відносно частини у ВВП країн (рис.2.1 та рис.2.2). Доцільність зосередження дослідження на країнах ОЕСР пояснюється тим, що ця організація об'єднує 38 держав із різних регіонів світу. Такий склад формує достатньо широку просторову базу для міжкраїнового порівняння, а також дає змогу досліджувати вплив іноземних інвестицій у різних інституційних, економічних і регуляторних моделях розвитку.

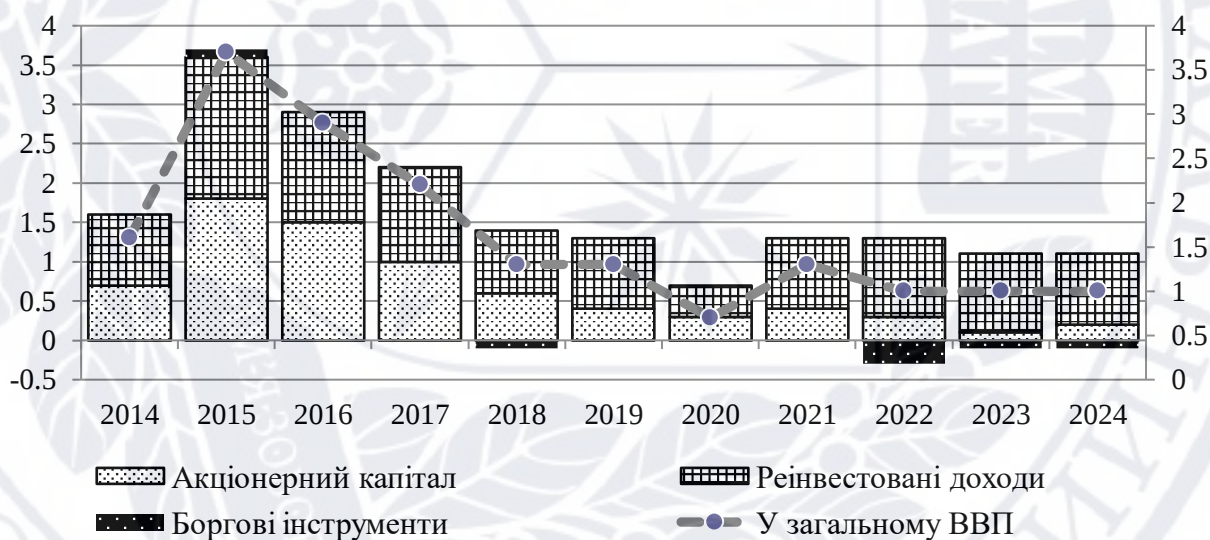

Рисунок 2.1 – Потоки ПІІ за інструментами (приплив), % ВВП, 2014-2024 рр.

Джерело: розраховано за даними [76]

З наведених даних видно, що у структурі припливу ПІІ в країнах ОЕСР упродовж 2014–2024 рр. основну роль відігравали акціонерний капітал і реінвестовані доходи, тоді як боргові інструменти мали незначне, а в окремі

роки й від'ємне значення. Найвищий рівень припливу спостерігався у 2015 р. – 3,7 % ВВП, після чого відбулося поступове зниження, а в 2020–2024 рр. показник стабілізувався на порівняно низькому рівні 0,7–1,0 % ВВП, що свідчить про послаблення інвестиційної активності.

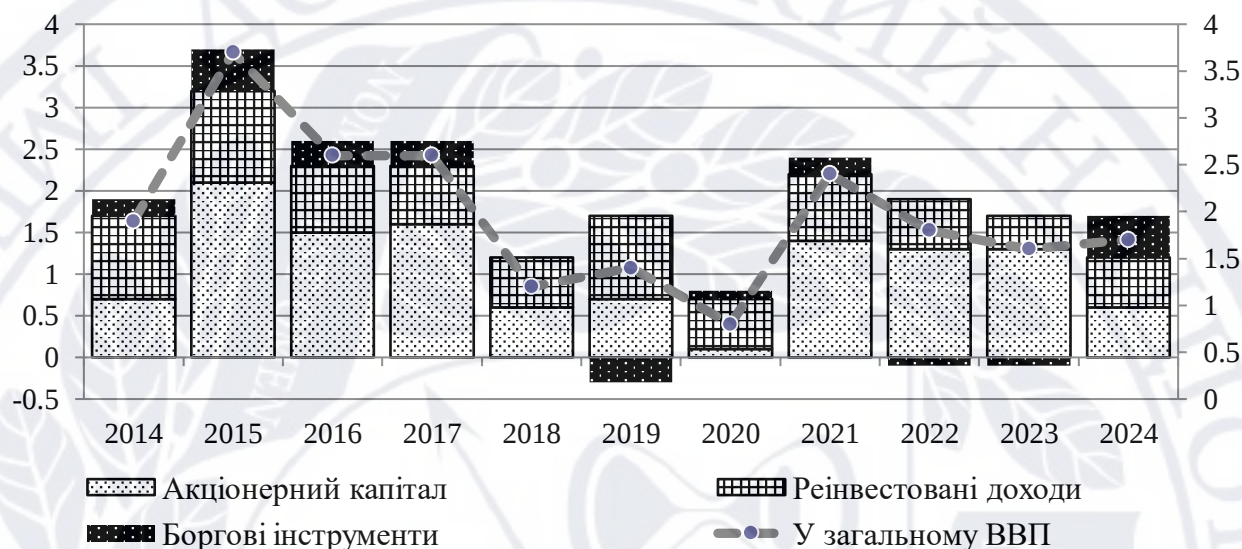

Рисунок 2.2 – Потоки ПІІ за інструментами (відтоки), % ВВП, 2014-2024 рр.

Джерело: розраховано за даними [76]

Щодо відтоку ПІІ, то його структура також формувалася переважно за рахунок акціонерного капіталу та реінвестованих доходів, але динаміка була більш мінливою. Після пікового значення у 2015 р. на рівні 3,7 % ВВП відтік поступово скорочувався, досягнувши мінімуму у 2020 р. – 0,8 % ВВП, а в подальші роки частково відновився. Особливістю 2024 р. стало зростання ролі боргових інструментів у відтоку ПІІ до 0,5 % ВВП, що є найвищим значенням за останні роки. Отже, динаміка ПІІ за інструментами в країнах ОЕСР свідчить про збереження провідної ролі корпоративних форм інвестування при одночасному зниженні загальної інтенсивності інвестиційних потоків порівняно з серединою досліджуваного періоду.

Отже, у 2014–2024 рр. ПІІ в країнах ОЕСР характеризувалися зниженням загальної інвестиційної активності відносно ВВП, домінуванням

реінвестованих доходів у структурі припливу та посиленням ролі боргових інструментів у відтоку, що свідчить про переважання підтримувального, а не експансійного характеру міжнародного інвестування. Певне зростання боргового компонента ПІІ можна розглядати як одну з форм адаптації транснаціонального бізнесу до постпандемічної нестабільності та воєнно-геополітичних ризиків.

Розглянемо досвід країн із найбільшими потоками ПІІ за участю у пайовому капіталі, що найтісніше пов'язаний зі створенням нових підприємств, розширенням наявних потужностей, а також операціями злиття і поглинання (табл 2.4).

Таблиця 2.4 – Топ-10 країн із найбільшим потоком ПІІ за участю у пайовому капіталі у 2024 р., млрд дол. США

Місце у рейтингу	Країна	Роки			Відхилення 2024-2022 рр.	
		2022	2023	2024	+/-	%
1	Японія	55	70	96	41	74,5
2	Люксембург	-250	-28	91	341	-136,4
3	США	114	41	57	-57	-50,0
4	Швейцарія	-21	-23	38	59	-281,0
5	Республіка Корея	45	35	34	-11	-24,4
6	Велика Британія	-16	-0,5	32	48	-300,0
7	Канада	41	40	29	-12	-29,3
8	Данія	7	5	27	20	285,7
9	Іспанія	22	-0,03	20	-2	-9,1
10	Нідерланди	-199	-224	7	206	-103,5

Джерело: сформовано за даними [79], [83]

У 2024 р. серед країн-лідерів за потоками ПІІ у пайовому капіталі посилилися позиції Японії, Люксембургу, Швейцарії та Великої Британії, тоді як США, Республіка Корея, Канада та Іспанія продемонстрували скорочення, що підтверджує високу волатильність нових корпоративних інвестиційних вкладень. Отже, географія пайових потоків ПІІ характеризувалася одночасно двома тенденціями: з одного боку, зберігалися сильні позиції традиційних центрів інвестування, з іншого – відбулося помітне перегрупування лідерів за

рахунок країн, які перейшли від від'ємних або низьких значень до суттєвого чистого припливу капіталу. У цілому це свідчить про високу мінливість саме пайового компонента ПІІ, який чутливо реагує на зміни інвестиційної кон'юнктури, корпоративних стратегій та великих транскордонних угод.

Отже, варто відзначити, що за період 2022–2024 рр. глобальні потоки прямих іноземних інвестицій зростали, однак ця динаміка була нерівномірною за групами країн. Найвищу активність продемонстрували країни G20, які посилили свої позиції і як реципієнти, і як експортери капіталу. Країни ОЕСР зберегли провідну роль у світовому інвестуванні, тоді як у країнах ЄС за значних абсолютних обсягів ПІІ спостерігалось зниження їх частки у ВВП. У структурі інвестицій у країнах ОЕСР переважали акціонерний капітал і реінвестовані доходи, але загальна інтенсивність потоків відносно ВВП зменшувалася. Пайовий компонент ПІІ у 2024 р. характеризувався високою волатильністю, що відображало нестабільність глобальної інвестиційної кон'юнктури.

2.2 Вплив іноземних інвестицій на розвиток країн

Прямі іноземні інвестиції є важливим чинником інтеграції країн у світову економіку, оскільки забезпечують міжнародний рух капіталу, сприяють обміну товарами, послугами, знаннями та розвитку виробничої кооперації між державами. Вони формують довгострокові економічні зв'язки, впливають на розвиток національних підприємств і тому мають вагомe значення для державної економічної політики. За умов глобалізації особливої актуальності набуває своєчасна й достовірна статистика ПІІ, яка дає змогу оцінювати тенденції інвестиційної діяльності на світовому, регіональному та національному рівнях. Аналіз статистичних даних за останні 10 років дає підстави стверджувати, що прямі іноземні інвестиції залишалися вагомим чинником економічного розвитку країн. Загальне зростання обсягів міжнародного інвестування свідчить про збереження важливої ролі ПІІ у

забезпеченні міждержавного руху капіталу, розширенні виробничих можливостей, посиленні зовнішньоекономічних зв'язків та формуванні нових джерел економічного зростання. Водночас саме співвідношення ПІІ до валового внутрішнього продукту дає змогу оцінити не лише масштаби, а й глибину їх впливу на національну економіку, оскільки відображає місце іноземного капіталу у створенні доданої вартості, структурній модернізації та інвестиційному забезпеченні розвитку (рис.2.3).

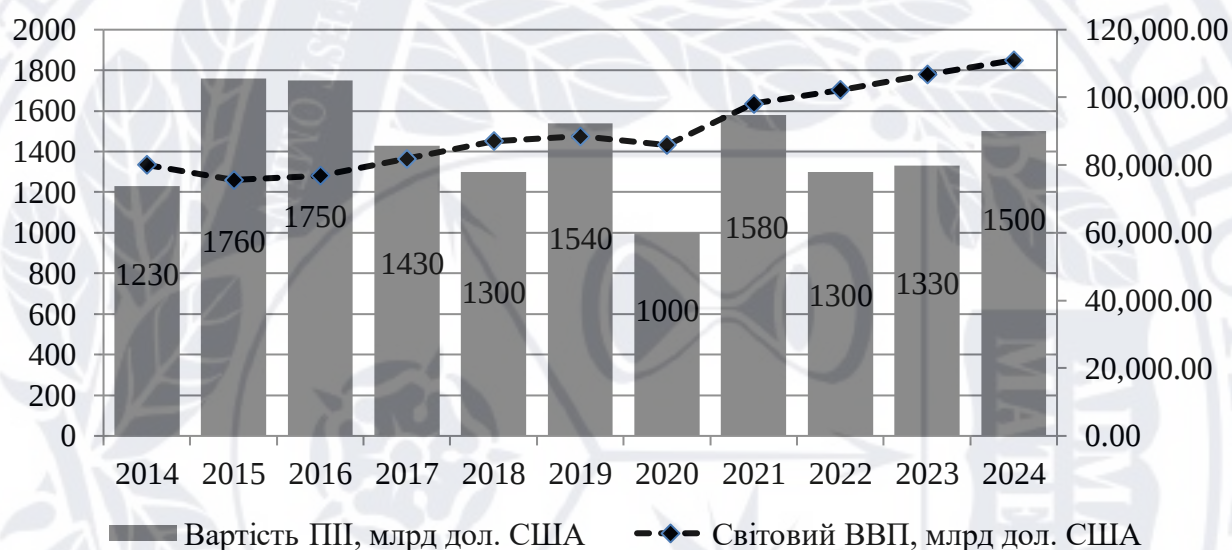

Рисунок 2.3 – Глобальні потоки ПІІ та обсяг ВВП за 2014-2024 рр.

Джерело: сформовано за даними [79], [83]

Наведені дані свідчать, що у 2014–2024 рр. вартість прямих іноземних інвестицій у світі змінювалася нерівномірно, тоді як світовий ВВП у цілому демонстрував висхідну тенденцію, за винятком кризових років. Обсяг ПІІ зріс з 1230 млрд дол. США у 2014 р. до 1500 млрд дол. США у 2024 р., тобто на 270 млрд дол. США, або майже на 22,0 %. Проте ця динаміка була нестійкою: після зростання у 2015–2016 рр. до 1760 і 1750 млрд дол. США відповідно відбулося зниження у 2017–2018 рр., часткове відновлення у 2019 р., різке падіння у 2020 р. до 1000 млрд дол. США, а далі – відновлення у 2021 р. та помірне зростання у 2022–2024 рр.

Світовий ВВП за цей період збільшився з 80 054,90 млрд дол. США у

2014 р. до 110 982,70 млрд дол. США у 2024 р., тобто на 30927,8 млрд дол. США, або приблизно на 38,6 %. Найпомітніше скорочення, як і у випадку з ПІ, спостерігалось у 2020 р., після чого світова економіка перейшла до етапу відновлення і подальшого зростання. Якщо співвіднести вартість ПІ зі світовим ВВП, то видно, що найвищий рівень інвестиційної активності спостерігався у 2015–2016 рр., тоді як у 2020 р. її інтенсивність була найнижчою. У 2024 р. попри зростання вартості ПІ, їх відносна роль у світовій економіці залишалася нижчою, ніж у середині досліджуваного періоду, оскільки світовий ВВП зростає швидше, ніж інвестиційні потоки.

Для поглиблення оцінки ролі прямих іноземних інвестицій у світовій економіці доцільно перейти від загальносвітових показників до їх регіонального розподілу. Такий підхід дає змогу з'ясувати, у яких частинах світу зосереджуються основні потоки капіталу, які регіони виступають найбільшими реципієнтами інвестицій, а які – їх донорами, а також краще оцінити вплив ПІ на економічний розвиток окремих груп країн. У цьому контексті важливо проаналізувати співвідношення припливу та відтоку ПІ за регіонами світу (рис. 2.4).

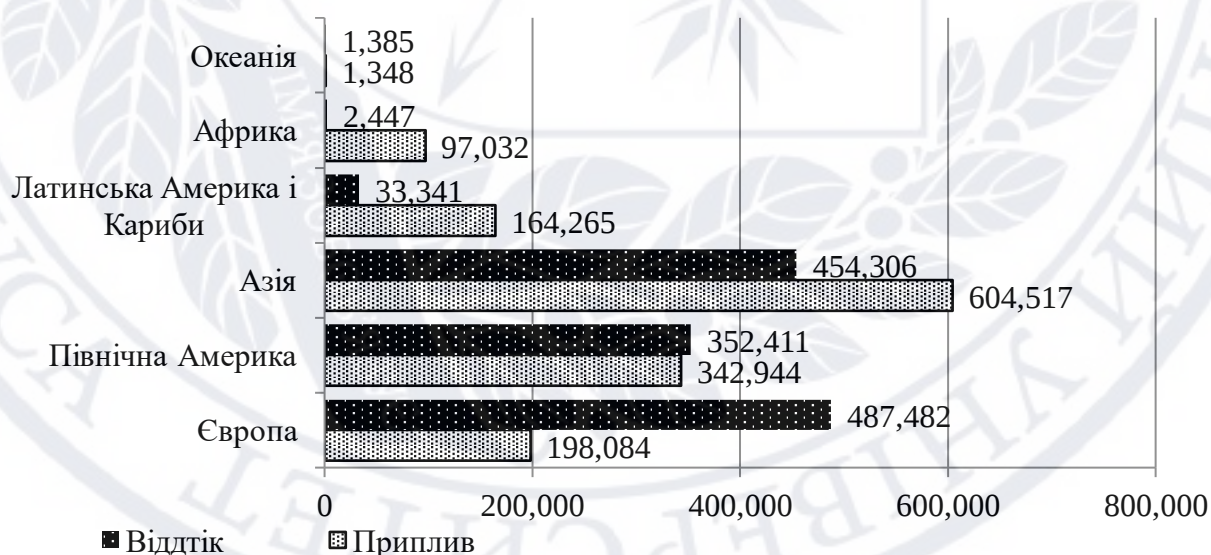

Рисунок 2.4 – Тенденції глобальних потоків ПІ за регіонами світу у 2024 році

Джерело: сформовано за даними [79], [83]

За даними помітно, що вплив ПІІ на розвиток країн є нерівномірним за регіонами. Найбільший потенціал інвестиційного впливу зосереджений в Азії та Північній Америці, де значні обсяги припливу ПІІ створюють ширші можливості для розширення виробництва, технологічного оновлення та зміцнення конкурентоспроможності. Для Європи характерне переважання відтоку над припливом, що свідчить про сильні позиції регіону як експортера капіталу, але водночас про менший чистий інвестиційний ефект для внутрішнього розвитку. Латинська Америка і Кариби, а також Африка виступають переважно реципієнтами ПІІ, тому для них іноземний капітал є особливо важливим джерелом фінансових ресурсів, модернізації економіки та структурних змін. Отже, ПІІ у країнах, що розвиваються, залишаються вкрай концентрованими. Серед розвинених країн різке скорочення припливу інвестицій у Європі суттєво контрастувало зі зростанням інвестицій у Північній Америці. Потоки ПІІ до країн, що розвиваються, загалом залишилися незмінними, незважаючи на відчутне зростання в Африці та Південно-Східній Азії. Водночас у Східній Азії та Південній Америці обсяги інвестицій зменшилися.

Галузеві тенденції засвідчили скорочення інвестицій у більшості інфраструктурних секторів (рис.2.5). Обсяги оголошених проєктів у галузях, чутливих до стану ланцюгів постачання, залишалися стабільними. Натомість у цифрових секторах вартість проєктів подвоїлася. Зростання ролі ПІІ в секторах цифрової економіки відображається і в структурі 100 найбільших багатонаціональних підприємств: на технологічні компанії нині припадає понад 20 % їхніх доходів.

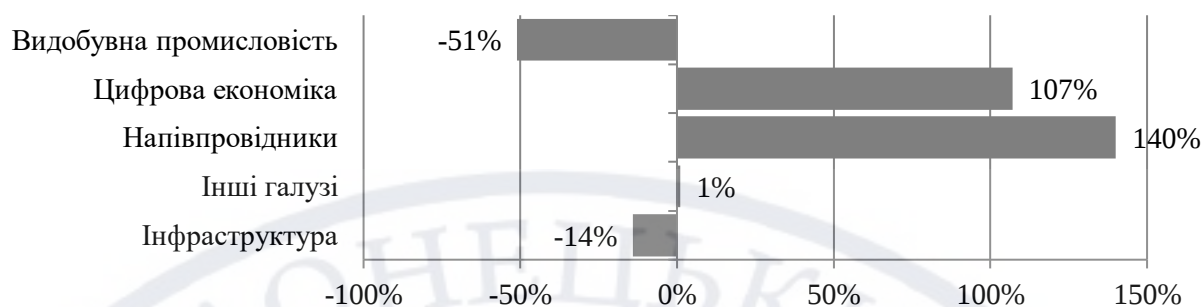

Рисунок 2.5 – Динаміка вартості основних інвестиційних проєктів за підсумками 2024 р.у світі

Джерело: сформовано за даними [79], [83]

Варто засвідчити, що інвестування у досягнення Цілей сталого розвитку перебуває у кризовому стані. Інвестиції в реалізацію Цілей сталого розвитку в країнах, що розвиваються, скоротилися на чверть або навіть на третину у таких сферах, як інфраструктура, відновлювана енергетика, водопостачання та санітарія, а також агропродовольчі системи. Лише сектор охорони здоров'я продемонстрував позитивне зростання у 2024 р., хоча й із невисокої бази (рис. 2.6).

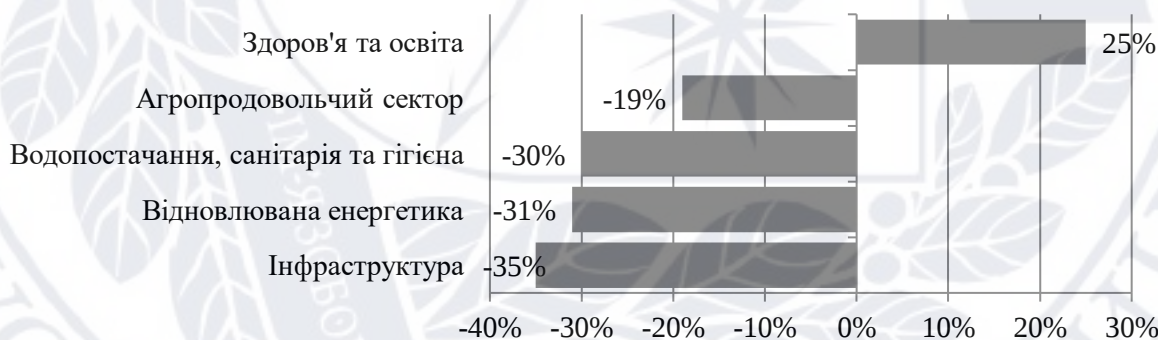

Рисунок 2.6 – Динаміка вартості інвестиційних проєктів зі сталого розвитку за підсумками 2024 р.у світі

Джерело: сформовано за даними [79], [83]

Тривале скорочення міжнародного проєктного фінансування має суттєві наслідки для фінансування розвитку. За даними UNCTAD, упродовж 2021–2024 років вартість міжнародного проєктного фінансування зменшилася більш ніж на 40 %, що особливо негативно позначилося на найменш розвинених країнах,

які більшою мірою залежать від зовнішніх джерел капіталу. У цьому контексті спад проєктного фінансування набуває особливого значення для глобального порядку денного фінансування розвитку напередодні Четвертої міжнародної конференції з фінансування розвитку. Водночас у низці європейських економік, зокрема в Ірландії, Люксембурзі, Нідерландах і Швейцарії, де статистика ПП істотно залежить від транзитних фінансових потоків, у 2023–2024 роках спостерігалися значні коливання та від’ємні значення. Менша кількість таких від’ємних значень у 2024 році забезпечила сукупний додатний ефект для глобальних потоків на рівні близько 230 млрд дол. США [83].

За таких умов особливого значення набуває оцінювання того, наскільки інвестиційні процеси трансформуються у реальні макроекономічні результати. Одним із найважливіших індикаторів такої результативності є динаміка реального валового внутрішнього продукту. У зв’язку з цим доцільно розглянути країни з найбільшим темпом зростання реального ВВП (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Країни із найбільшим темпом зростання реального ВВП, %

Країна	Роки			
	2024	2025	2026*	2027*
Китай	5	5	4,5	4
Індія	6,5	7,3	6,4	6,4
Казахстан	5	6,2	4,4	4,2
Філіппіни	5,7	5,1	5,6	5,8
Польща	3	3,3	3,5	2,7
Малайзія	5,1	4,6	4,3	4,3

* - прогнозоване значення

Джерело: сформовано за даними [79], [83]

Таблиця показує, що серед країн із найвищими темпами зростання реального ВВП у 2024–2027 рр. переважають держави Азії. Найвищі значення прогнозуються для Індії, де темпи зростання становлять 6,5 % у 2024 р., 7,3 % у 2025 р. та 6,4 % у 2026–2027 рр. Досить високі й відносно стійкі темпи характерні також для Філіппін, Китаю, Малайзії та Казахстану, тоді як Польща демонструє помірніше економічне зростання. Це свідчить про те, що

найбільший потенціал економічної динаміки зосереджується насамперед у країнах, які активно інтегровані у світові виробничі, торговельні та інвестиційні процеси.

У зв'язку з попереднім аналізом показників інвестування наведені дані підтверджують, що вищі темпи економічного зростання найчастіше спостерігаються в тих країнах і регіонах, де зберігається значна інвестиційна активність. Передусім це узгоджується з раніше виявленою роллю Азії як провідного реципієнта прямих іноземних інвестицій, а також із посиленням позицій країн G20 у міжнародному русі капіталу. Водночас більш стримані темпи зростання Польщі кореспондують із попереднім висновком про слабшу інвестиційну динаміку країн ЄС порівняно з іншими групами країн.

Отже, є підстави стверджувати, що прямі іноземні інвестиції не лише відображають інвестиційну привабливість країни, а й пов'язані з її здатністю підтримувати вищі темпи економічного зростання. Найбільш динамічні економіки у наведеній вибірці одночасно належать до тих, що мають сильніші позиції у глобальних інвестиційних потоках, що підтверджує важливу роль ПІІ як чинника розвитку країн. Перспективи глобальних прямих іноземних інвестицій у 2025 році оцінюються як несприятливі. Якщо на початку року очікувалося помірне відновлення інвестиційної активності, то надалі ці прогнози були погіршені через посилення економічної та політичної невизначеності, загострення тарифних суперечностей, підвищення волатильності фінансових ринків та погіршення інвесторських очікувань. Негативний вплив також справили перегляд у бік зниження прогнозів світового економічного зростання, послаблення динаміки капіталоутворення і міжнародної торгівлі, високий борговий тиск у низці країн, валютна нестабільність та політичні ризики. Це вже проявилось у різкому зниженні активності на ринку злиттів і поглинань та скороченні кількості оголошених інвестиційних проєктів на початку 2025 року.

Разом із тим повністю виключати можливість часткової стабілізації не варто. Потенційне зниження відсоткових ставок у провідних економіках може

пом'якшити умови фінансування для капіталомістких інвестицій. Крім того, збереження високої прибутковості великих багатонаціональних корпорацій підтримує їхню спроможність до реінвестування, що є важливим стабілізуючим чинником міжнародних інвестиційних потоків в умовах зростаючої невизначеності.

2.3 Динаміка іноземного інвестування в економіку України

Аналізуючи динаміку інвестиційної політики за останні 10 років (2015–2025 рр.) варто звернути увагу, що динаміка прямих іноземних інвестицій в Україну була вкрай нерівномірною (див. додаток 4). Починаючи з 2014 року, після окупації Криму та розгортання воєнного протистояння на сході України, обсяги надходження іноземного капіталу суттєво скоротилися. Подальший розвиток подій у східних регіонах держави, а також посилення міжнародної напруженості зумовили відчутне зростання політичної й економічної нестабільності. Унаслідок цього інвестиційні потоки зменшилися, оскільки для зарубіжних інвесторів вкладення в економіку країни, що перебувала в умовах воєнного конфлікту та кризових явищ, стали значно ризикованішими. Після від'ємного значення у 2015 р. спостерігалось поступове відновлення припливу капіталу у 2016–2019 рр., коли обсяги інвестицій зросли з 4055 до 6017 млн дол. США.

Водночас поширення пандемії COVID-19, що розпочалося у 2020 році, істотно змінило інвестиційне середовище в Україні. Як і в багатьох державах світу, це змусило значну частину інвесторів переглянути власні підходи до вкладення коштів. Обмеження на перетин кордонів, уповільнення ділової активності та запровадження карантинних заходів спричинили спад інвестиційної активності у глобальному масштабі, і Україна в цьому плані не стала винятком. Але у 2021 р. помітне різке пожвавлення інвестиційної активності та найвище значення ПІІ за весь період – 7 320 млн дол. США. Однією з ключових причин такого зростання стало пожвавлення світової

економіки після пандемічного спаду та поступове повернення до більш стійкої траєкторії розвитку. Україна, зокрема, виглядала привабливою для зовнішніх інвесторів завдяки сукупності чинників, серед яких варто назвати відносну стабільність національної валюти, удосконалення нормативно-правової бази, зниження корупційних ризиків і подальше проведення реформ у провідних секторах економіки. Крім цього, дедалі більшу увагу іноземного капіталу привертала аграрна сфера, ІТ-галузь та інфраструктурні напрями, які поступово стали одними з головних стимулів інвестиційного пожвавлення.

Новий різкий удар по інвестиційній активності завдало повномасштабне вторгнення Росії в Україну у 2022 році, що спровокувало чергове скорочення надходження іноземного капіталу до 348 млн дол. США, після чого у 2023–2025 рр. відбулося часткове відновлення, однак без повернення до рівня 2021 р. Частка інвестицій у валовому внутрішньому продукті також це підтверджує: від 3,3–4,3 % у відносно стабільні роки вона знизилася до 0,2 % у 2022 р. та 1,3 % у 2025 р. (рис.2.7). Структурно найбільшу роль у надходженні капіталу відігравали не стільки нові вкладення у пайовий капітал, скільки реінвестовані доходи. Особливо це видно у 2018–2024 рр., коли саме реінвестування формувало основну частину притоку інвестицій. Це свідчить, що вже присутні в Україні інвестори переважно зберігали діяльність і частково вкладали отриманий прибуток повторно, тоді як приплив принципово нового зовнішнього капіталу залишався обмеженим. Боргові інструменти мали нестійкий характер і в окремі роки набували від’ємних значень, що вказує на підвищену чутливість інвесторів до ризиків.

Рисунок 2.7 – Структура ПІІ в Україну за інструментами, млн.дол.США, 2015-2025 рр.

Джерело: сформовано за даними [46]

За даними НБУ, чистий приплив прямих іноземних інвестицій у 2025 році становив 2,6 млрд дол. США (у 2024 році – 3,5 млрд дол. США) і сформувався за рахунок: реінвестування доходів на суму 1,0 млрд дол. США (у 2024 році – 2,6 млрд дол. США). Інвестицій в акціонерний капітал (крім реінвестованих доходів) на суму 962 млн дол. США (932 млн дол. США у 2024 році). Чистих залучень за борговими інструментами на 394 млн дол. США, у тому числі за кредитами між сестринськими підприємствами – 9 млн дол. США (у 2024 році – 470 млн дол. США, у тому числі за кредитами між сестринськими підприємствами – 428 млн дол. США). Прямі інвестиції з України за кордон упродовж усього періоду були значно меншими за обсягами та нестабільними. Це означає, що український бізнес мав обмежені можливості для масштабної зовнішньої експансії, а в кризові роки зосереджувався переважно на збереженні ресурсів усередині країни.

Певний позитивний вплив на активізацію інвестиційних процесів мало також роздержавлення окремих підприємств і започаткування нових інвестиційних ініціатив за участю міжнародних фінансових інституцій. Окремо слід відзначити сприятливу роль домовленостей із Міжнародним валютним

фондом, які передбачали надання Україні фінансової підтримки за умови впровадження необхідних перетворень.

Варто також відзначити, що позитивний вплив на інвестиційну політику мало рішення Ради Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) від 12 березня 2014 року щодо поглиблення співпраці з Україною [53]. Це відкрило шлях до застосування досвіду Організації у вирішенні існуючих питань у сфері державного управління та проведення необхідних реформ. Наступним кроком стало підписання 12 грудня 2022 у м. Париж нової Угоди між Урядом України та ОЕСР. Угоду було ратифіковано Верховною Радою України у лютому 2023 року [19], що створило правові підстави для офіційного започаткування діяльності офісу зв'язку ОЕСР у Києві. На сьогодні Україна тісно співпрацює з ОЕСР в статусі асоційованого члена в рамках: Комітету сталі, Комітету інвестицій, Робочої групи з питань відповідальної бізнес-поведінки, Інклюзивного механізму щодо розмивання податкової бази та виведення прибутку з-під оподаткування (BEPS) [53].

Прямі іноземні інвестиції є важливим джерелом капіталу для країн, що розвиваються, оскільки забезпечують не лише фінансові ресурси, а й трансфер технологій, сучасних управлінських практик і підвищення конкурентоспроможності економіки [11]. Для України їх значення особливо зростає в умовах потреби структурної модернізації, євроінтеграції та повоєнного відновлення. Наступним етапом є аналіз сальдо експорту та імпорту інвестицій в країні. Дані міжнародних організацій та аналітичних установ засвідчують коливання чистого припливу, відтоку, сальдо прямих іноземних інвестицій і їх частки у ВВП України (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україні 2014-2025 рр.

Рік	Прямі іноземні інвестиції, чистий приплив, млн дол. США	Прямі іноземні інвестиції, чистий відтік, млн дол. США	Прямі іноземні інвестиції, сальдо, млн дол. США	Прямі іноземні інвестиції, чистий приплив, % ВВП*	Прямі іноземні інвестиції, чистий відтік, % ВВП*
2014	847	-548	299	+0,63	-0,41
2015	-198	-38	-236	-0,22	-0,04
2016	4128	-173	3955	+4,42	-0,19
2017	3680	-234	3446	+3,28	-0,21
2018	4975	-116	4859	+3,80	-0,09
2019	5796	-621	5175	+3,77	-0,40
2020	304	-362	-58	+0,19	-0,23
2021	7954	-436	7518	+3,98	-0,22
2022	247	-34	213	+0,15	-0,02
2023	4805	-600	4205	+2,69	-0,07
2024	3703	-129	3574	+1,93	-0,06
2025	2507	-109	2398	+1,10	-0,05

* ВВП у валюті дол.США розраховано за середньорічним офіційним курсом НБУ

Джерело: [73]

У 2013–2014 роках в Україні спостерігалось різке скорочення чистого припливу прямих іноземних інвестицій, що відображало вплив політичної нестабільності та економічних труднощів. Якщо у 2013 році чистий приплив становив 4,5 млрд дол. США, або 2,37 % ВВП, то вже у 2014 році він знизився до 847 млн дол. США, або 0,63 % ВВП. Водночас обсяги чистого відтоку залишалися відносно стабільними, що свідчило про істотне погіршення інвестиційної привабливості країни.

Період 2015–2020 років характеризувався значними коливаннями обсягів припливу та відтоку прямих іноземних інвестицій. Так, у 2015 році було зафіксовано від’ємне значення чистого припливу на рівні –198 млн дол. США, що свідчило про дезінвестування та відтік капіталу. У наступні роки обсяги інвестиційних надходжень поступово відновлювалися, а пікових значень було досягнуто у 2018 та 2019 роках – 5,0 млрд дол. США та 5,8 млрд дол. США відповідно. У 2021 році чистий приплив іноземних інвестицій зріс до 7,95 млрд дол. США, або 3,98 % ВВП, що відображало підвищення довіри інвесторів до

української економіки. Варто зазначити, що попри збереження суттєвих викликів, в Україні спостерігається істотне зростання чистого припливу прямих іноземних інвестицій, що свідчить про поступову адаптацію інвесторів до нових умов та часткове відновлення економічної активності. Водночас зростання чистого відтоку інвестицій вказує на збереження ризиків для інвестиційного середовища й потребу в постійному моніторингу чинників, які стримують довгострокове закріплення капіталу в країні. Для державної політики це є важливим сигналом щодо необхідності послідовного зниження воєнних, інституційних і регуляторних ризиків, що визначають масштаби та стійкість іноземного інвестування.

Повномасштабна війна, розпочата у 2022 році, зумовила різке скорочення припливу прямих іноземних інвестицій, що зменшилось до 247 млн дол. США, або 0,15 % ВВП [65]. За даними Міністерства економіки України, до основних чинників, що стримують інвестування в Україну (окрім бойових дій) належать [43]: уповільнення темпів приватизації; недовіра інвесторів до судової системи; недосконалість законодавства у сфері захисту прав інвесторів і кредиторів.

Відзначимо, що з початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну у лютому 2022 року загальний обсяг прямих збитків, завданих житловій і нежитловій нерухомості, інфраструктурі, транспортним засобам і товарам, перевищив 157 млрд дол. США у вартості відновлення станом на січень 2024 року [26]. Такий масштаб руйнувань істотно посилив потребу у зовнішніх фінансових ресурсах і актуалізував роль прямих іноземних інвестицій як одного з ключових джерел повоєнної відбудови та структурної модернізації економіки.

Аналіз галузевої структури прямих іноземних інвестицій за результатами 2024 року свідчить, що найбільша їх частка зосереджувалася у провідних секторах економіки [13], зокрема виробничу сферу залучено близько 23,3 % загального обсягу прямих іноземних інвестицій. Друге місце посіла сфера оптової та роздрібної торгівлі на яку припало близько 16,3 % загального обсягу інвестицій [38]. Третю позицію зайняв сектор видобутку корисних копалин із

часткою близько 11,5 % обсягу іноземного капіталу. Наступною за значущістю була фінансова та страхова діяльність, частка якої становила 7,6 %. Сфера операцій з нерухомістю акумулювала близько 7,3 % загального обсягу інвестицій, що свідчить про збереження інтересу інвесторів до житлової та комерційної нерухомості [58].

Серед держав, які здійснювали пряме іноземне інвестування в економіку України, найбільш вагому роль відігравали Кіпр, Нідерланди, Швейцарія, Польща та Франція. Саме ці країни формували значну частку у структурі залученого капіталу. Загалом країни ЄС інвестували в Україну більше 2,7 млрд дол. США [46] (рис. 2.8).

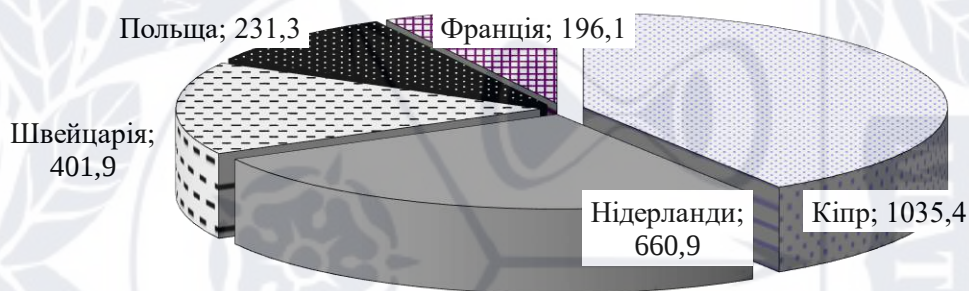

Рисунок 2.8 – Структура сумарних прямих іноземних інвестицій в Україну за головними країнами-інвесторами за підсумками 2024 р. (млн. дол. США)

Джерело: сформовано за даними [46]

Одним із показників ефективності розвитку економіки є зростання валового внутрішнього продукту, динаміка якого залежить від багатьох чинників, зокрема підтримки економіки країни ззовні та прямих іноземних інвестицій. Для України ПП – це ефективна реструктуризація економіки, зростання рівня конкурентоспроможності, розвиток підприємництва, розвиток нових галузей, зростання ефективності українських підприємств, запровадження прогресивної техніки і технологій тощо [15]. У зв'язку з цим є актуальним питання з'ясування тісноти зв'язку між накопиченим обсягом іноземного капіталу і ключовими макроекономічними параметрами розвитку

країни. У цьому випадку кореляційно-регресійний аналіз та моделювання залежності дозволяє перевірити, які саме макроекономічні фактори найбільш тісно пов'язані з динамікою накопичених ПІІ. Дослідимо динаміку прямих іноземних інвестицій (наростаючим підсумком) в економіку Україну, млн. дол. (Y) залежно від внутрішніх і зовнішніх чинників впливу, зокрема ВВП, млн. дол. (X_1), середньомісячної заробітної плати, дол. (X_2), валового зовнішнього боргу України, млрд. дол. (X_3), капітальних інвестицій, млн. дол. (X_4), індексу інфляції, % (X_5) та рівня безробіття, % (X_6).

Задамо рівняння парної лінійної регресії для кожного фактора окремо:

$$Y = a + bX \quad (2.1)$$

Саме накопичені інвестиції найкраще ілюструють довгостроковий вплив, оскільки формують виробничу базу, технологічне оновлення, зайнятість, податкові надходження та фінансову стійкість підприємств, тому їх аналіз у взаємозв'язку з макроекономічними показниками дозволяє глибше оцінити роль ПІІ у соціально-економічному розвитку України. Обрані чинники здійснюють суттєвий вплив на показник ВВП й обрані як найвпливовіші. Вихідними даними для аналізу є статистичні дані НБУ [46], а також міжнародних організацій [75], [85] (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Динаміка основних макроекономічних показників, що корелюють із обсягами ПІІ в Україні за період 2014–2025 рр.

Рік	ПІІ в Україну за наростаючим підсумком, млн дол. США (Y)	ВВП, млн дол. США (X_1)	Середньо- місячна заробітна плата, дол. США (X_2)	Валовий зовнішній борг України, млрд. дол. (X_3)	Капітальні інвестиції, млн. дол. (X_4)	Індекс інфляції, % (X_5)	Рівень безробіття, % (X_6)
1	2	3	4	5	6	7	8
2014	50 218	133392	393,8	125,297	18 459,3	124,9	9.275
2015	48 694	90922	213,8	117,668	12 502,6	143,3	9.143
2016	50 426	93349	173,4	112,524	14 058,6	112,4	9.450
2017	50 459	112064	221,5	115,451	16 861,6	113,7	9.650
2018	49 829	130905	275,3	114,710	21 276,3	109,8	9.000
2019	56 810	153904	332,3	121,739	24 142,6	104,1	8,50

Рік	ПП в Україну за наростаючим підсумком, млн дол. США (Y)	ВВП, млн дол. США (X ₁)	Середньо- місячна заробітна плата, дол. США (X ₂)	Валовий зовнішній борг України, млрд. дол. (X ₃)	Капітальні інвестиції, млн. дол. (X ₄)	Індекс інфляції, % (X ₅)	Рівень безробіття, % (X ₆)
1	2	3	4	5	6	7	8
2020	55 142	156566	430,5	125,682	18 852,5	105,0	9.150
2021	69 926	199835	437,6	129,713	24 697,5	110,4	9.835
2022	54 691	161987	506,4	130,958	12 666,4	126,6	24.53
2023	58 987	178763	476,9	161,533	17 151,1	105,1	19,07
2024	59 953	190426	567,5	180,639	18 505,0	112,0	13,10
2025	63 826	205742	549,7	236,663	17 041,6	108,0	11,57

Джерело: сформовано на основі даних [45], [44], [75], [85]

Варто відзначити, що чисте запозичення від зовнішнього світу в 2025 році (сумарне сальдо операцій з капіталом) становило 34,0 млрд дол. США (за 2024 рік – 11,8 млрд дол. США). Приплив капіталу за фінансовим рахунком становив 46.8 млрд дол. США та більш ніж на 80% був забезпечений припливом до державного сектору. Чистий приплив коштів за операціями сектору державного управління становив 39,2 млрд дол. США (у 2024 році – 19,0 млрд дол. США) і зумовлювався залученням позик від міжнародних партнерів на відповідну суму.

Першим кроком побудови багатofакторної регресії є визначення взаємозв'язку між обраними факторами впливу та результативним показником ВВП України. Розрахунки вказують на найтісніший кореляційний взаємозв'язок між накопиченим обсягом ПП та ВВП (коефіцієнт кореляції 0,896), тобто зі зростанням обсягу економіки зростає і накопичений обсяг іноземного капіталу. Досить помітний зв'язок має також обсяг ПП і середньомісячна заробітна плата (0,688), що можна пояснити загальним підвищенням масштабів економіки, ділової активності та вартості праці. Валовий зовнішній борг та капітальні інвестиції демонструють помірний прямий зв'язок. Інфляція має обернений зв'язок: у роки вищого інфляційного тиску накопичення ПП, як правило, слабше. Безробіття майже не виявляє стійкого лінійного зв'язку з Y.

Моделювання залежності між результативною ознакою (обсягом ПП) і факторами ($X_1, X_2, X_3, X_4, X_5, X_6$) дозволило виявити таке рівняння множинної лінійної регресії:

$$Y = 35750 + 0,4639X_1 - 58,3309X_2 - 78,2112X_3 - 1,0829X_4 + 71,6709X_5 - 458,9692X_6 \quad (2.2)$$

Множинний коефіцієнт детермінації багатфакторної моделі одержаного рівняння (R^2) дорівнює 0,968, це означає, що 96,8% змін обсягу ПП в Україну за наростаючим підсумком пояснюється впливом відібраних макроекономічних чинників. Лише 3,2% варіації зумовлені іншими причинами, не врахованими в моделі. Достовірність економетричної моделі ПП в Україну від обраних факторів можемо перевірити на основі табл. 2.8.

Таблиця 2.8 – Оцінка достовірності економетричної моделі ПП в Україну від обраних факторів

Показник	Значення	Роз'яснення
Коефіцієнт детермінації R^2	0,968	Показує, яка частка варіації результативної ознаки пояснюється включеними в модель факторами. У даному разі це означає, що 96,8% змін обсягу ПП в Україну за наростаючим підсумком пояснюється впливом відібраних макроекономічних чинників. Лише 3,2% варіації зумовлені іншими причинами, не врахованими в моделі
Скоригований коефіцієнт детермінації	0,929	Еточнений показник якості моделі, який враховує кількість факторів і обсяг вибірки. Його значення свідчить, що після поправки на число пояснювальних змінних модель все одно пояснює 92,9% варіації результативного показника, тобто зберігає високу аналітичну цінність
Критерій Фішера	25,06	Дає змогу оцінити загальну статистичну значущість рівняння регресії, тобто перевірити, чи є модель у цілому придатною для пояснення залежності між показниками. Значення 25,06 свідчить про високу загальну значущість моделі
Рівень значущості критерію Фішера	0,0014	Показує імовірність того, що отриманий результат є випадковим. Оскільки $0,0014 < 0,05$, модель є статистично значущою, тобто побудоване рівняння регресії можна вважати надійним для аналітичних висновків

Джерело: сформовано автором

Отримані характеристики моделі свідчать, що побудоване рівняння

регресії має високу пояснювальну здатність і є статистично значущим у цілому. Зокрема, включені до моделі макроекономічні фактори пояснюють 96,8% варіації обсягу прямих іноземних інвестицій в Україну за наростаючим підсумком. Водночас скоригований коефіцієнт детермінації підтверджує, що навіть з урахуванням кількості факторів модель зберігає високу якість. Це дає підстави використовувати її для оцінки тісноти зв'язку між ПІІ та основними визначеними макроекономічними показниками.

Проведений аналіз також дає змогу охарактеризувати, як змінюються основні макроекономічні показники залежно від динаміки прямих іноземних інвестицій в Україну (за наростаючим підсумком):

По-перше, встановлено, що зі зростанням обсягу ПІІ спостерігається суттєве збільшення валового внутрішнього продукту (рис.2.9). Високе значення коефіцієнта кореляції ($R = 0,896$) свідчить про дуже тісний прямий зв'язок. Це означає, що накопичення іноземного капіталу супроводжується розширенням економічної діяльності, виробництва та загального обсягу національної економіки. Відповідно, зменшення ПІІ пов'язане зі звуженням економічного потенціалу.

По-друге, зростання ПІІ супроводжується підвищенням середньомісячної заробітної плати ($R = 0,688$). Такий зв'язок свідчить, що залучення іноземного капіталу стимулює підвищення продуктивності праці, розвиток підприємств і, як наслідок, зростання доходів населення. При зниженні інвестиційної активності, навпаки, темпи зростання заробітної плати уповільнюються.

По-третє, встановлено, що зі збільшенням ПІІ має місце зростання валового зовнішнього боргу України ($R = 0,583$). Такий помірний прямий зв'язок можна пояснити тим, що активізація інвестиційної діяльності супроводжується загальним розширенням фінансових потоків, у тому числі залученням зовнішніх ресурсів. Водночас цей зв'язок не є визначальним.

По-четверте, зростання ПІІ супроводжується збільшенням обсягів капітальних інвестицій ($R = 0,501$). Це свідчить про те, що іноземні інвестиції виступають важливим джерелом фінансування інвестиційної діяльності в

економіці та стимулюють розвиток виробничої бази. При скороченні ПП інвестиційна активність також має тенденцію до зниження.

По-п'яте, виявлено, що зростання ПП супроводжується зниженням інфляційного тиску ($R = 0,467$). Обернений зв'язок означає, що залучення іноземного капіталу сприяє макроекономічній стабільності, зокрема через розширення пропозиції товарів і послуг, стабілізацію валютного ринку та підвищення довіри до економіки. Водночас скорочення ПП може супроводжуватися посиленням інфляційних процесів.

По-шосте, встановлено, що рівень безробіття практично не залежить від змін ПП ($R = 0,161$). Дуже слабкий зв'язок свідчить про те, що динаміка зайнятості в Україні визначається значною мірою іншими факторами, зокрема структурними змінами економіки, демографічними процесами та воєнними ризиками. Тому зміни обсягів ПП не мають суттєвого прямого впливу на рівень безробіття.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

3.1 Проблеми залучення інвестицій в умовах сучасних викликів

За дослідженнями вітчизняних учених, економіка України продемонструвала відносну стійкість значною мірою завдяки діяльності Збройних Сил України, оперативному відновленню пошкодженої критичної інфраструктури та системній фінансовій підтримці з боку міжнародних партнерів. Саме ці чинники дали змогу зберегти базову економічну стабільність, а понад 90 % підприємств відновили свою діяльність [15]. При цьому, незважаючи на позитивну тенденцію накопичення ІІІ, якщо порівнювати їх обсяги із країнами Центральної та Східної Європи (рис.3.1), вони залишаються на низькому рівні.

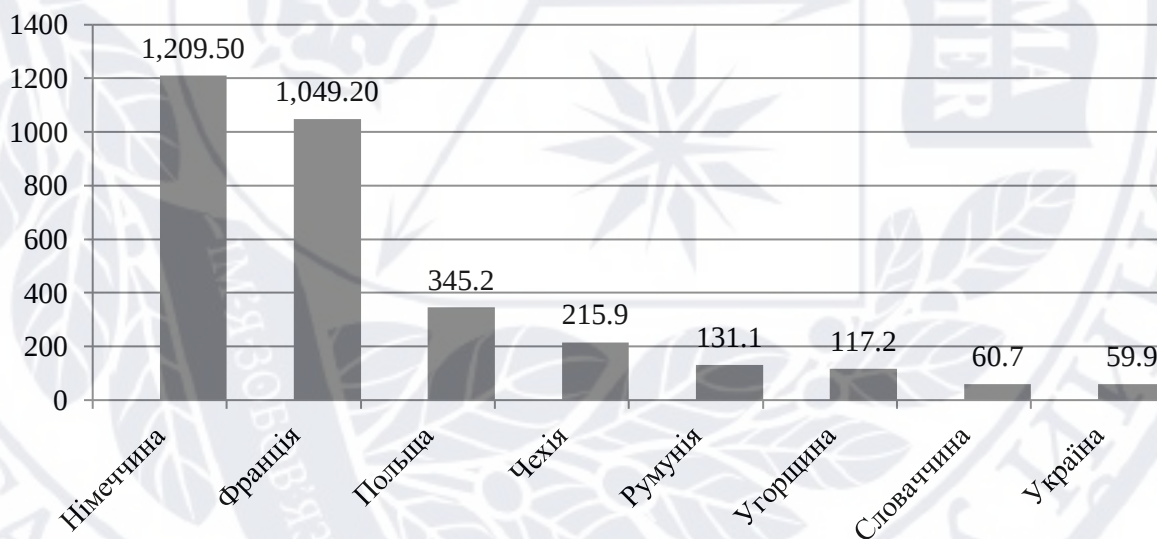

Рисунок 3.1 – Запас (накопичення) ІІІ за країнами у 2024 р., млрд дол.

Джерело: сформовано за даними [83]

Таке відставання можемо пояснити тим, що за останніх 5 років 2020–2025 рр. інвестиційна привабливість України формувалася під впливом комплексу взаємопов'язаних чинників, які розподілимо на основні групи:

1. Геополітична нестабільність та безпекові ризики. Тривале воєнне протистояння на сході України та різке загострення внаслідок повномасштабного вторгнення Росії у 2022 р. суттєво послабили довіру потенційних інвесторів. Одними з головних стримуючих факторів тут стали загрози фізичного знищення активів, високий рівень невизначеності та нестабільність безпекового середовища.

2. Макроекономічна нестабільність. До 2022 р. в Україні спостерігалось хоча й помірне, але економічне зростання, що супроводжувалося реформуванням окремих секторів економіки. Водночас у 2022–2025 рр. значне збільшення воєнних видатків спричинило посилення макроекономічних дисбалансів, що проявилось в інфляційному тиску, девальвації національної валюти, зростанні бюджетного дефіциту та кадрового «голоду».

3. Політична воля до реформ. У досліджуваний період в Україні продовжувалися трансформаційні зміни у сфері цифровізації державних послуг, земельних відносин, дерегуляції та реформування енергетичного сектору. Зокрема, важливими кроками стали розвиток цифрових сервісів на базі платформи «Дія» та відкриття ринку землі у 2021 р. Разом із тим інституційні проблеми, пов'язані з недосконалістю судової системи, поширенням корупційних практик і недостатнім рівнем прозорості, й надалі негативно впливали на інвестиційні рішення.

4. Міжнародний авторитет та підтримка. Цей фактор став важливим стабілізуючим чинником для української економіки. Фінансова допомога з боку ЄС, США, МВФ, Світового банку та інших міжнародних партнерів у формі кредитів і грантів сприяла збереженню макрофінансової стійкості держави. Крім того, міжнародні програми співпраці, зокрема ініціативи, спрямовані на відновлення України, заклали підґрунтя для майбутнього післявоєнного інвестування.

На макрорівні інвестиційну привабливість країни оцінюють за допомогою спеціального показника – індексу інвестиційної привабливості, розрахунок якого запроваджено Європейською Бізнес Асоціацією (ЕБА). Його визначають

експертним методом із використанням шкали Лайкерта, що включає п'ять градацій: від 1 бала – вкрай негативна оцінка, до 5 балів – вкрай позитивна, тоді як 3 бали відповідають нейтральному рівню (рис. 3.2).

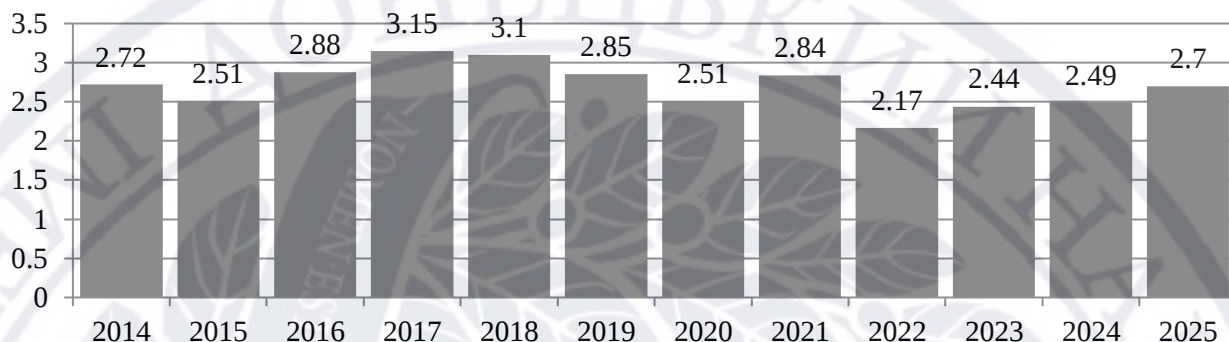

Рисунок 3.2 – Індекс інвестиційної привабливості України за період 2014–2025 рр.

Джерело: сформовано за даними [25]

За результатами дослідження ЕВА та Gradus Research індекс є нестабільним та демонструє середню амплітуду відхилень. Загалом результати оцінювання інвестиційної привабливості України засвідчують несприятливу динаміку інтегрального індексу упродовж 2017–2023 рр. Зокрема, у 2017–2020 рр. його значення знизилося з 3,15 до 2,51. Після послаблення наслідків пандемії COVID-19 у 2021 р. індекс частково зріс до 2,84, однак уже в 2022 р. на тлі повномасштабної війни знову скоротився до 2,17. Але за рахунок стійкості українського суспільства та посилення міжнародної підтримки із 2023 р. почалось поступове зростання до 2,49 у 2024 р.. Індекс інвестиційної привабливості України у 2025 році зріс до 2,70 бала з 5 можливих, наблизившись до рівня перед повномасштабним вторгненням.

Опитування також показало переважно негативне сприйняття інвестиційного середовища. У 2025 році 21 % респондентів охарактеризували його як вкрай несприятливе, ще 57 % – як радше несприятливе, тобто загалом негативну оцінку надали 71 % опитаних. Водночас 48 % учасників опитування вказали на погіршення інвестиційного клімату, і така ж частка припускала

збереження цієї тенденції у 2026 р. Крім того, 49 % підприємств у 2022–2024 рр. вважали інвестування в Україні економічно не вигідним [25].

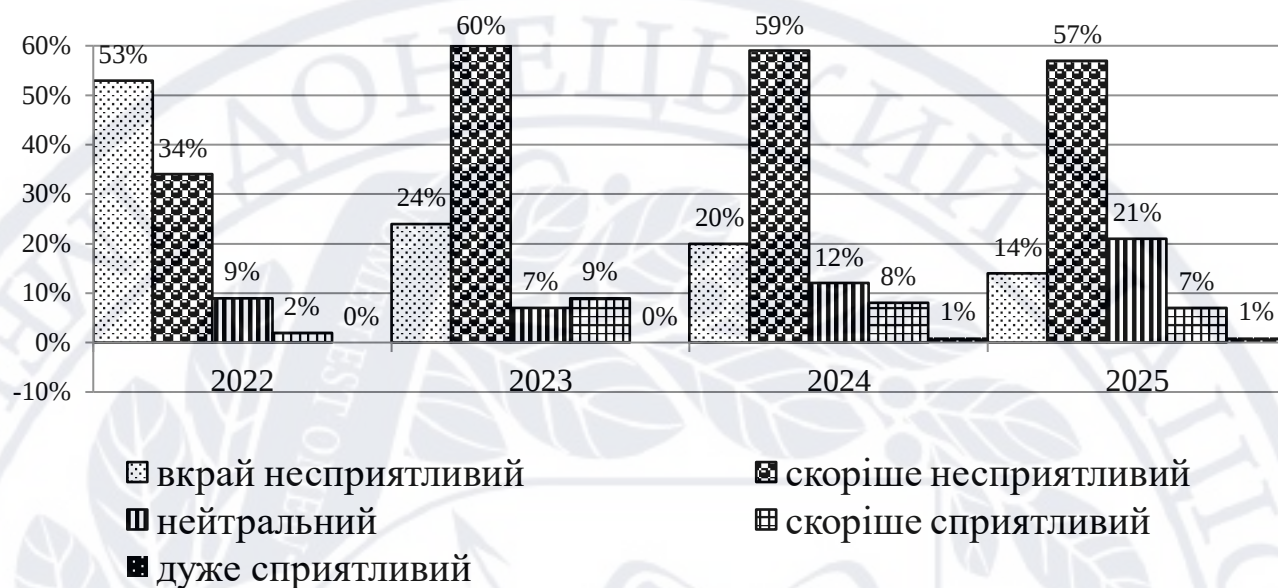

Рисунок 3.3 – Оцінка сприятливості інвестиційного клімату в Україні за результатами опитування бізнесу у період 2022-2025 рр.

Джерело: сформовано за даними [25]

Варто відзначити, що кількість бізнес-лідерів, що вважають інвестиційний клімат в Україні несприятливим, поступово зменшується – у 2025 році так вважають 71% опитаних, а у 2024 році було 79%. Серед них вкрай несприятливим його вважають 14%, а у 2024 році було 20%. У 2026 році 29% опитаних CEO очікують покращення інвестиційного клімату, 44% вважають, що суттєвих змін не відбудеться, а 27% прогнозують погіршення.

Загалом інвестиційний клімат України в досліджуваний період залишався нестійким і формувалася під впливом поєднання стримуючих та підтримувальних чинників. З одного боку, його погіршували воєнні ризики, макроекономічна напруга та інституційні проблеми, а з іншого – міжнародна підтримка, продовження реформ і поступове відновлення ділової активності. У підсумку, попри окремі позитивні зрушення, загальна динаміка свідчить про збереження складного інвестиційного середовища та потребу в подальшому системному зміцненні інвестиційної привабливості України.

3.2. Напрями активізації та підвищення ефективності інвестицій

Перспективи розвитку економіки країни визначаються її здатністю до залучення потенційних інвесторів, яка у свою чергу детермінується рівнем її інвестиційної привабливості. Значний вплив на її рівень чинять політична та економічна стабільність. Інвестиційний клімат держави Хома Д.М. та Шевчук Я.В. трактують як сукупність політичних, правових, економічних і соціальних передумов, які створюють умови для здійснення інвестиційної діяльності як вітчизняними, так і іноземними інвесторами. За сприятливого інвестиційного клімату має забезпечуватися належний рівень захисту інвестора від інвестиційних ризиків, насамперед від непередбачених втрат капіталу та доходів [62]. Саме сукупність таких ризиків відображає стан інвестиційного клімату в країні – від найбільш несприятливого до найбільш сприятливого. Інвестиційну привабливість країни визначають на основі різних критеріїв (рис. 3.4).

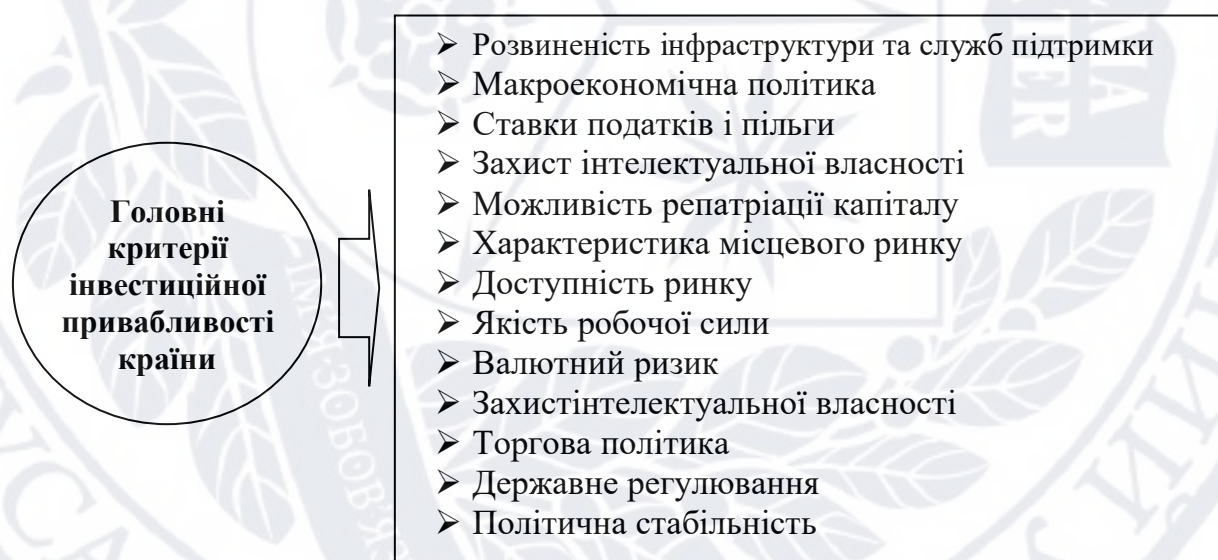

Рисунок 3.4 – Головні критерії інвестиційної привабливості України

Джерело: сформовано на основі [62]

До головних факторів позитивного впливу на інвестиційний клімат в Україні керівники компаній відносять євроінтеграційний рух, преференційний режим міжнародної торгівлі та «транспортний безвіз», дерегуляцію та

диджиталізацію державних послуг.

Досягнення цільових орієнтирів чистого припливу прямих іноземних інвестицій вимагає посилення інституційних і фінансових механізмів стимулювання інвестиційної активності. Відповідні засади закладено у Плані відновлення України, Стратегії сталого розвитку і цифрової трансформації малих і середніх підприємств, механізмі Ukraine Facility, а також у Законі України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів зі значними інвестиціями в Україні». Сукупно ці інструменти формують підґрунтя для відбудови, модернізації економіки, підтримки приватного сектору та залучення іноземного капіталу у стратегічні сфери. Порівняльну характеристику пріоритетних секторів економіки України до початку та після початку повномасштабної війни наведено на рис. 3.5.

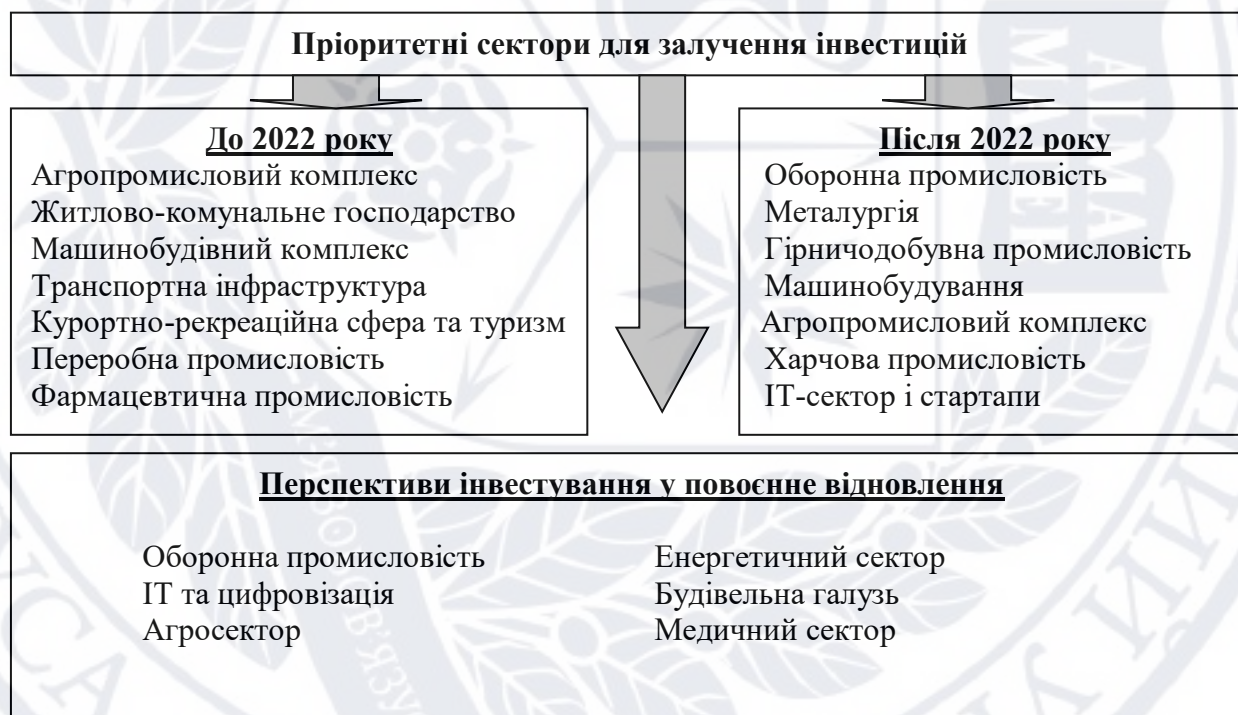

Рисунок 3.5 – Порівняльна характеристика пріоритетних секторів економіки України до початку та після початку повномасштабної війни

Джерело: узагальнено авторами [32]

У контексті повоєнного відновлення іноземні інвестиції доцільно спрямовувати у критично важливі сфери – енергетичну, транспортну, житлово-

комунальну та соціальну інфраструктуру, відновлювану енергетику, модернізацію систем тепло-, водопостачання, водовідведення, управління відходами, а також агропереробку, видобуток і переробку корисних копалин. Активізація іноземного інвестування має ґрунтуватися на макрофінансовій стабілізації, інституційному зміцненні, зниженні ризиків, зеленій і цифровій трансформації та чіткій пріоритетності секторів відбудови. Важливу роль у цьому відіграють законодавчі та інституційні механізми підтримки: за даними Міністерства економіки України [50], стратегічним орієнтиром є перехід до 2032 року від перехідної економіки до економіки, що розвивається, а одним із практичних інструментів залучення інвесторів стала платформа Advantage Ukraine [49]. Додатковому зниженню інвестиційних ризиків сприяє запровадження страхування інвестицій від воєнних ризиків [32], тоді як співпраця України з МВФ у межах програми розширеного фінансування забезпечує макрофінансову стабільність, зміцнення інституційної спроможності та підвищення довіри міжнародних партнерів.

Для формування організаційних передумов залучення міжнародного капіталу доцільно врахувати пропозиції учених [54], які обґрунтовують стратегічні перспективи залучення іноземних інвестицій в економіку України, зокрема доцільними вбачаємо такі ключові напрями:

1. Формування сприятливого податкового та регуляторного середовища. Йдеться про запровадження стимулюючої податкової політики, дерегуляцію, цифровізацію дозвільних процедур і розвиток державних сервісів для бізнесу з метою підвищення передбачуваності умов господарювання та зниження трансакційних витрат.

2. Розвиток людського капіталу, інноваційної інфраструктури та високотехнологічного підприємництва. Пріоритетного значення набувають інвестиції в освіту, науку, охорону здоров'я, підтримку інновацій, захист прав інтелектуальної власності, а також розвиток інноваційних хабів, акселераторів і кластерів.

3. Модернізація інфраструктури та структурне оновлення економіки. Цей

напрям передбачає залучення інвестицій у модернізацію й цифровізацію енергетичної, транспортної та комунальної інфраструктури, а також у реіндустріалізацію на основі сучасних і екологічно безпечних технологій.

4. Поглиблення економічної інтеграції з Європейським Союзом. Важливими завданнями залишаються імплементація положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, гармонізація стандартів і регуляторних підходів, а також розширення доступу українських виробників до внутрішнього ринку ЄС.

5. Активізація економічної дипломатії та міжнародного просування України. Цей напрям охоплює розширення зовнішньоекономічних зв'язків, захист інтересів українських експортерів та інвесторів, а також формування міжнародного іміджу України як надійної та перспективної юрисдикції для довгострокового інвестування [32].

Для визначення дієвих підходів до залучення інвестицій в Україну доцільно також звернутися до міжнародного досвіду формування сприятливого інвестиційного середовища. Практика зарубіжних країн свідчить, що висока інвестиційна привабливість забезпечується поєднанням інституційної надійності, передбачуваної державної політики, розвиненої інфраструктури та системної підтримки бізнесу.

Показовим прикладом є Сінгапур, який належить до держав із найуспішнішими моделями формування інвестиційного клімату. Його перевагами стали послідовна антикорупційна політика, високий рівень прозорості ведення господарської діяльності, сприятлива податкова система та широка мережа міжнародних угод про уникнення подвійного оподаткування. Важливу роль також відіграли сучасна транспортна і цифрова інфраструктура, а також державна підтримка інноваційного підприємництва, зокрема технологічних стартапів.

Значний інтерес становить і досвід Ірландії, яка змогла стати одним із провідних центрів залучення іноземного капіталу завдяки поєднанню кількох переваг. До них належать помірне податкове навантаження на бізнес, членство

в Європейському Союзі, що відкриває доступ до єдиного ринку, а також високий рівень освітньої підготовки трудових ресурсів. Додатковим стимулом для інвесторів стало формування потужного технологічного сектору та присутність великих міжнародних компаній.

Польща демонструє успішний приклад використання фінансових можливостей Європейського Союзу для покращення інвестиційного клімату. Важливими інструментами тут стали спеціальні економічні зони з податковими стимулами для бізнесу, реалізація масштабних інфраструктурних проєктів у транспортній та логістичній сферах, а також застосування механізмів співфінансування інвестиційних ініціатив. Такий підхід дав змогу не лише підвищити конкурентоспроможність економіки, а й активізувати приплив зовнішнього капіталу.

Суттєвий інтерес викликає і досвід Китаю, де залучення інвесторів значною мірою базувалося на створенні спеціальних економічних зон, податкових преференцій та спрощенні адміністративних процедур. Водночас важливим фактором виступили масштабні державні вкладення в інфраструктуру, зокрема у розвиток портів, аеропортів і транспортних коридорів. Додатковою конкурентною перевагою стала наявність значного резерву кваліфікованої робочої сили.

Отже, міжнародна практика підтверджує, що інвестиційна привабливість країни формується під впливом комплексу взаємопов'язаних чинників: якості державного регулювання, рівня захисту інвестора, інфраструктурного розвитку, міжнародної підтримки та стратегічної послідовності реформ. Для України ці висновки мають не лише теоретичне, а й прикладне значення, оскільки дають підстави для розроблення власної моделі активізації інвестиційних процесів та вирішення ряду виявлених проблем. На рис. 3.6 запропоновано концепцію покращення інвестиційного клімату України в умовах війни та післявоєнного відновлення. Схема відображає концепцію покращення інвестиційного клімату України в умовах війни та післявоєнного відновлення на основі комплексного поєднання інституційних, фінансових, міжнародних, інфраструктурних і

стратегічних заходів. Її основу становлять формування прозорих регуляторних механізмів, удосконалення взаємодії між державою та бізнесом, розширення цифровізації дозвільних і ліцензійних процедур, а також застосування податкових і фінансових стимулів для інвесторів. Водночас важливими передумовами підвищення інвестиційної привабливості є посилення антикорупційної політики, забезпечення належного захисту прав власності та створення передбачуваного інституційного середовища для прийняття інвестиційних рішень.

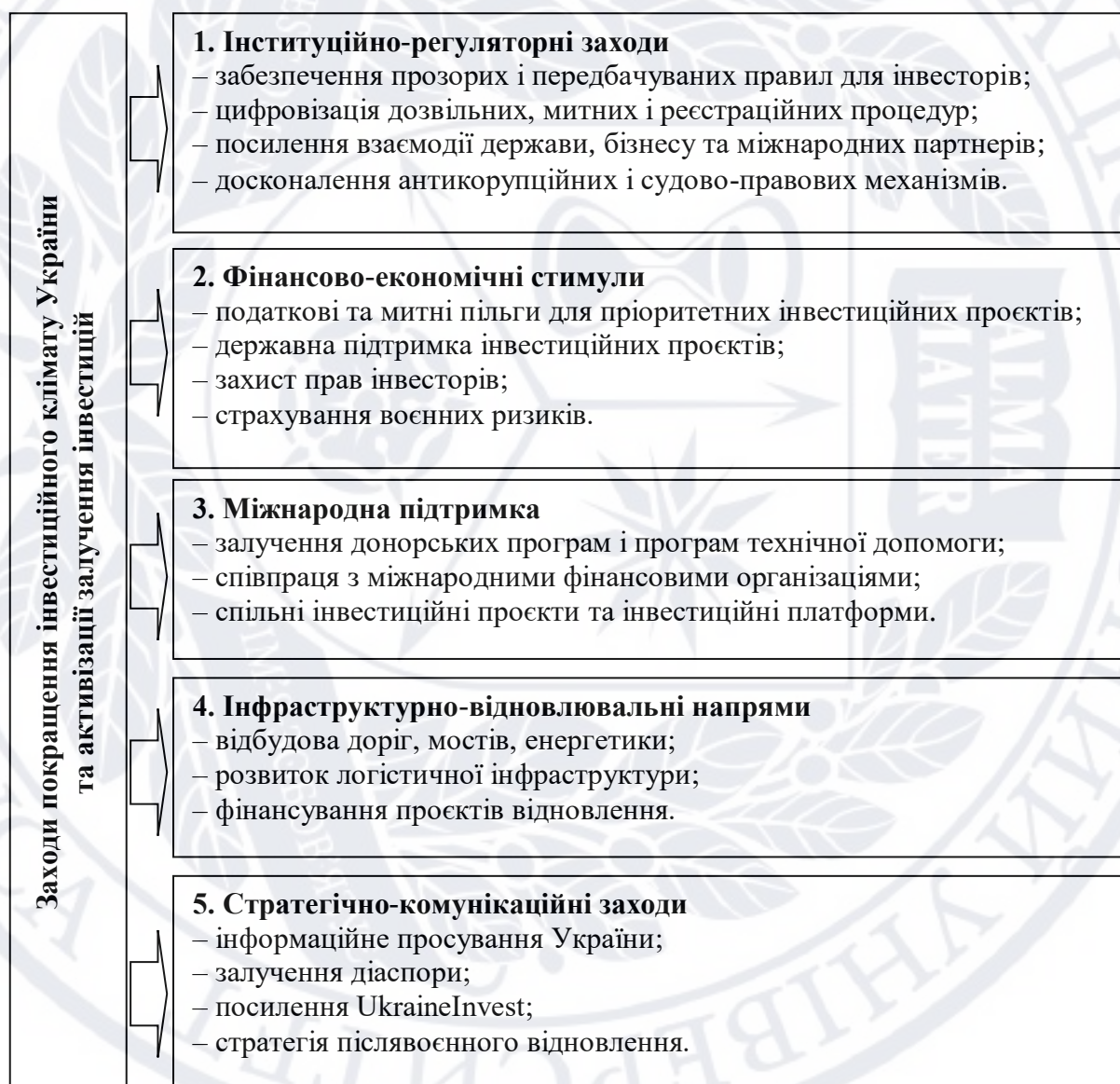

Рисунок 3.6 – Концепція активізації залучення інвестицій в Україні в умовах війни та післявоєнного відновлення

Джерело: розроблено автором на основі [18; 26; 43; 56]

Окремі блоки схеми пов'язані з поглибленням співпраці з міжнародними партнерами, залученням ресурсів через донорські програми та фінансові інституції, а також із реалізацією проєктів відбудови й модернізації критичної інфраструктури. Значну роль у цій концепції відіграють відновлення транспортної, енергетичної та соціальної інфраструктури, залучення приватного капіталу й української діаспори через спеціальні фінансові інструменти, а також системне інформаційне просування інвестиційних можливостей України. Завершальним елементом виступає стратегічне планування післявоєнного відновлення, яке передбачає формування цілісного бачення довгострокового розвитку держави з чітко визначеними пріоритетами, механізмами реалізації та очікуваними економічними результатами, що має посилити довіру інвесторів до України.

Отже, попри надзвичайно складні умови воєнного часу, Україна зберігає можливості для залучення інвестицій. Це потребує комплексного підходу, що поєднуватиме міжнародну підтримку, продовження внутрішніх реформ, розвиток інституційної спроможності та створення безпечних і зрозумілих умов для інвесторів. Реалізація таких заходів може стати підґрунтям для майбутнього економічного відновлення та стійкого зростання.

ВИСНОВКИ

Результати проведених досліджень дають підстави зробити наступні висновки:

1. Обґрунтовано, що іноземні інвестиції є складною багатокomпонентною економіко-правовою категорією, яка охоплює різні форми вкладення капіталу, майна, прав та інтелектуальних ресурсів у господарську діяльність з метою одержання прибутку, досягнення соціального ефекту та посилення конкурентних переваг. Особливе місце в цій системі належить прямим іноземним інвестиціям, визначальною ознакою яких є не лише транскордонне переміщення капіталу, а й наявність довгострокового економічного інтересу та можливості управлінського впливу на об'єкт інвестування. Водночас багатовимірний характер класифікації іноземних інвестицій за об'єктом вкладення, формою реалізації, ступенем контролю, джерелом походження, метою, сферою застосування, гарантіями та податковим режимом дає змогу комплексно розкрити їх економічну природу, механізми здійснення та значення для розвитку міжнародної економічної діяльності.

2. Встановлено, що надходження іноземного капіталу може здійснюватися через різні форми – прямі та портфельні інвестиції, кредити, гранти, лізинг, факторинг, greenfield-інвестиції, злиття і поглинання, а також спільні підприємства, кожна з яких має власні переваги, обмеження та сферу доцільного застосування. Водночас з'ясовано, що ефективність залучення іноземних інвестицій визначається не лише різноманіттям фінансових інструментів, а й якістю організаційно-економічного механізму, який охоплює нормативно-правове забезпечення, взаємодію основних і допоміжних суб'єктів інвестування, підготовку інвестиційних проєктів, розвиток інвестиційної інфраструктури та дотримання принципів системності, керованості й цільової спрямованості. Це дає підстави стверджувати, що результативне залучення іноземного капіталу потребує комплексного підходу на рівні як держави, так і підприємств.

3. Встановлено, що вплив іноземних інвестицій на розвиток країн доцільно аналізувати не за одним окремим індикатором, а на основі комплексної системи кількісних, структурних, результативних та інституційних показників, які відображають масштаби, якість і наслідки інвестиційних процесів. Узагальнення наукових і міжнародних підходів засвідчило, що найбільш обґрунтованими є поєднання статистичного, рейтингового, експертного та економіко-математичного методів аналізу, зокрема кореляційно-регресійного моделювання, яке дає змогу не лише описати тенденції руху іноземного капіталу, а й кількісно оцінити його зв'язок з економічним зростанням, зайнятістю, продуктивністю, експортом, інноваційною активністю та іншими параметрами розвитку країни. Це дає підстави стверджувати, що об'єктивне оцінювання ролі іноземних інвестицій можливе лише за умови використання багаторівневого та комплексного підходу, який враховує як макроекономічні результати, так і якість інституційного середовища їх реалізації.

4. Встановлено, що упродовж досліджуваного періоду глобальні потоки прямих іноземних інвестицій загалом зростали, однак їх динаміка залишалася нерівномірною за окремими групами країн, а структура світового інвестування поєднувала збереження провідних позицій традиційних центрів тяжіння капіталу з посиленням ролі нових реципієнтів та інвесторів. Водночас з'ясовано, що у світовій економіці домінує значення в структурі ПІІ зберігали акціонерний капітал і реінвестовані доходи, тоді як боргові інструменти відігравали більш мінливу та допоміжну роль, особливо в умовах глобальної нестабільності. Це дає підстави стверджувати, що сучасні процеси міжнародного інвестування характеризуються не лише зростанням масштабів руху капіталу, а й посиленням його структурної диференціації, волатильності та залежності від змін світової економічної кон'юнктури.

5. Встановлено, що прямі іноземні інвестиції є важливим чинником економічного зростання, структурної модернізації, технологічного оновлення, розширення виробничих можливостей і посилення інтеграції національних

економік у світове господарство. Водночас їхній вплив є нерівномірним за країнами, регіонами та секторами й залежить не лише від обсягів залученого капіталу, а й від якості інституційного середовища, галузевої спрямованості інвестицій, макроекономічної стабільності та здатності економіки трансформувати інвестиційні надходження у довгострокові результати розвитку. Це дає підстави стверджувати, що іноземні інвестиції слід розглядати не просто як джерело фінансових ресурсів, а як комплексний фактор економічної динаміки, конкурентоспроможності та структурних змін у країнах світу.

6. Аналіз показав, що ПІІ справді пов'язані не лише із загальним приростом капіталу, а й із розширенням виробничих можливостей, технологічним оновленням, розвитком зовнішньоекономічних зв'язків і підвищенням конкурентоспроможності національних економік. Зокрема, найбільший інвестиційний потенціал у сучасній світовій економіці зосереджений в Азії та Північній Америці, де значні обсяги припливу капіталу створюють ширші можливості для модернізації виробництва та економічного зростання, тоді як у Латинській Америці, Африці та інших країнах, що розвиваються, ПІІ залишаються важливим джерелом фінансових ресурсів і структурних змін. Водночас встановлено, що сам по собі приплив іноземного капіталу ще не гарантує однакового ефекту для всіх країн, оскільки його результативність залежить від регіональної структури потоків, галузевої спрямованості інвестицій, стану інфраструктури, макроекономічної стабільності та здатності економіки перетворювати інвестиції на реальні результати у вигляді зростання ВВП, оновлення технологій і розвитку окремих секторів. Особливо показовим є те, що найвищі темпи економічного зростання демонстрували країни Азії, які водночас зберігали сильні позиції у глобальних інвестиційних потоках, що підтверджує важливу роль ПІІ як чинника економічної динаміки, хоча в умовах сучасної глобальної нестабільності цей вплив стає більш нерівномірним і чутливим до зовнішніх ризиків.

7. Встановлено, що упродовж 2014–2025 рр. приплив прямих іноземних інвестицій мав виразно хвилеподібний і нестійкий характер: після різкого падіння на тлі анексії Криму та воєнних дій відбулося поступове відновлення у 2016–2019 рр., у 2020 р. інвестиційна активність знову послабилася під впливом пандемії, у 2021 р. було досягнуто пікового пожвавлення, а повномасштабне вторгнення у 2022 р. спричинило новий обвал із подальшим лише частковим відновленням у 2023–2025 рр. Водночас структурний аналіз засвідчив, що основним джерелом припливу капіталу в останні роки виступали переважно реінвестовані доходи, а не масштабне надходження нового пайового капіталу, що свідчить про обережну поведінку іноземних інвесторів та збереження високої ролі вже присутнього в Україні бізнесу. Додатково встановлено, що інвестиції з України за кордон залишалися незначними й нестабільними, а галузево найбільше іноземний капітал концентрувався у виробництві, торгівлі, добувній промисловості, фінансовій сфері та операціях з нерухомістю. Це дає підстави стверджувати, що динаміка іноземного інвестування в Україну визначається насамперед безпековими, макроекономічними та інституційними чинниками, а її подальше пожвавлення потребує зниження воєнних ризиків, зміцнення захисту прав інвесторів і формування стабільнішого інвестиційного середовища.

8. Встановлено, що ключовими бар'єрами для активізації інвестицій в Україні залишаються геополітична нестабільність і високі безпекові ризики, які підвищують невизначеність та послаблюють довіру інвесторів, а також макроекономічні дисбаланси, зумовлені інфляційним тиском, девальвацією, бюджетним дефіцитом і кадровим дефіцитом. Не менш суттєвими стримувальними чинниками є інституційні проблеми, зокрема недосконалість судової системи, поширення корупційних практик, недостатня прозорість правил ведення бізнесу та загальна нестійкість інвестиційного клімату. Водночас, попри позитивний вплив міжнародної фінансової підтримки, продовження реформ і поступове відновлення ділової активності, сукупна дія зазначених проблем зумовлює збереження складного інвестиційного

середовища, у якому ефективність інвестиційної діяльності залишається обмеженою й потребує подальшого системного зміцнення інституційних, макроекономічних і безпекових передумов.

9. Обґрунтовано, що результативна інвестиційна політика України має спиратися на комплексне поєднання інституційних, фінансових, інфраструктурних і стратегічних заходів. Ключовими напрямками при цьому є формування сприятливого податкового та регуляторного середовища, подальша цифровізація державних сервісів, зміцнення захисту прав власності та антикорупційних механізмів, розвиток людського капіталу, інноваційної інфраструктури й високотехнологічного підприємництва, модернізація критичної інфраструктури, а також поглиблення економічної інтеграції з Європейським Союзом і активізація економічної дипломатії. Водночас у сучасних воєнних і повоєнних умовах особливого значення набувають макрофінансова стабілізація, страхування воєнних ризиків, залучення міжнародної донорської підтримки, концентрація ресурсів у пріоритетних секторах відбудови та формування цілісної довгострокової стратегії розвитку, що в сукупності має забезпечити не лише приплив іноземного капіталу, а й його ефективне використання для структурної модернізації та стійкого економічного зростання України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко І. Г. Залучення іноземних інвестицій в економіку країни з використанням процедури злиття і поглинання господарюючих суб'єктів. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Юридичні науки. 2021. Т. 32(71), № 4. С. 13-18.
2. Бирка М. І. Класифікація прямих іноземних інвестицій. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2012. № 725: Проблеми економіки та управління. С. 24–31.
3. Бирка М. І. Механізм залучення іноземних інвестицій. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2018. Т. 29(68), № 6. С. 16–20.
4. Бізнес-аналітика багатовимірних процесів : навчальний посібник / Клебанова Т. С., Гур'янова Л. С., Чаговець Л. О. та ін. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 272 с
5. Бойко А.О., Боженко В.В., Безрук В.В. Механізм залучення іноземних інвестицій. Вчені записки Таврійсько-го національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2018. Том 29 (68). №6. С. 15–19.
6. Бондаренко О.О., Нижник К.С. Залучення іноземних інвестицій як джерело економічного зростання. Вісник КНУТД. 2014. № 3. С. 88-95.
7. Бохонко І.В. Жигало І.І., Слободюк А. Інвестиційна привабливість України в умовах ринкового господарювання. Інфраструктура ринку. 2020. Вип. 40. С. 46–53.
8. Васильківський Д. Інституційні механізми регулювання прямих іноземних інвестицій у Європейському Союзі. Modeling the development of the economic systems. 2025. № 2. С. 281-285.
9. Грамотнєв В. Історичні витоки формування сучасних теоретичних концепцій іноземного інвестування. Міжнародна економічна політика. 2024. № 1. С. 72-104.
10. Гринько Т.В., Шевченко В.А. Організаційно-економічний механізм у

системі управління господарською діяльністю закладів охорони здоров'я. Економіка та підприємництво. 2016. Вип. 36–37. С. 96–110.

11. Гуменюк В. Р., Поліщук Н. В. Сутнісна характеристика та класифікація прямих іноземних інвестицій. Актуальні проблеми розвитку фінансів в умовах цифровізації економіки України: збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2024. С. 76–78.

12. Гусева Н., Немець О. Інвестиційна політика України під час повномасштабної війни: негайні заходи та майбутні перспективи. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія Геологія. Географія. Екологія*. 2024. № 60. С. 199-214.

13. Гуцан Т. Г., Мельникова О. В. Тенденції інвестиційної привабливості України в умовах воєнного стану. *Галицький економічний вісник*. 2024. № 2 (87). С. 30–39.

14. Денисюк О. Г. Іноземні та вітчизняні інвестиції як фактор самодостатнього і резильєнтного розвитку бізнесу України . Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю та аналізу. 2025. Вип. 1. С. 67-78.

15. Довгенко Я. Оцінка та моделювання залежності прямих іноземних інвестицій від макроекономічних чинників. Економіка та суспільство. 2021. № 29. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-29-1>

16. Євтушенко Н. Прямі іноземні інвестиції: стан та перспективи розвитку. Економічний простір. 2023. № 188. С. 83-88.

17. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. Фінансово-економічний словник. 4-те вид., доопрац. та доповн.: у 3 т. Том 2 (К-П). Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2021. 608 с.

18. Закон України «Про режим іноземного інвестування» Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 № 93/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 31.03.2026).

19. Закон України «Про ратифікацію Угоди між Урядом України та

Організацією економічного співробітництва та розвитку щодо привілеїв, імунитетів і пільг, наданих Організації та Офісу Організації в Україні» від 06.02.2023 № 2900-IX . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2900-20> (дата звернення: 31.03.2026)

20. Захарченко Н.В. Інвестування: навч.-метод. посіб. для здобувачів вищої школи. Одеса: «Атлант BOI COIU», 2018. 184 с.

21. Звіт за результатами Спеціального дослідження до X Форуму «Диригенти змін». Deloitte Ukraine. 2025. URL: <https://gradus.app/uk/open-reports/ukraine-2035-strengths-vulnerabilities-and-potential/>

22. Зубар І. В., Назаренко М. О., Намазова Ю. І., Гелетко А. П. Аналітика бізнес-середовища як інструмент стратегічного та операційного управління розвитком підприємства. Актуальні питання економічних наук. 2025. № 17. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17715849>

23. Зубар І. В., Яременко О. І., Онищук Ю. В. Перспективи розвитку земельних відносин фермерських господарств в умовах децентралізації публічної влади в Україні / Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. Вінниця: Рогальська І. О., 2021. 247 с.

24. Зятина К. О., Кушнір Н. О. Динаміка і структура глобальних потоків прямих іноземних інвестицій.. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2023. Вип. 49. С. 45-50.

25. Індекс інвестиційної привабливості України 2025. URL: https://eba.com.ua/wp-content/uploads/2025/11/UKR-2025-Invest-Index.pdf?utm_source=chatgpt.com

26. Київська школа економіки. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на початок 2024 року. Квітень 2024. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/04/01.01.24_Damages_Report.pdf

27. Коваленко Ю., Біловус Т., Хелемський В., Шульга Т. Концептуальні засади інвестицій та їх особливості на ринках капіталу. Науковий вісник

Полісся. 2022. №2 (23). С 80–92.

28. Ковель П. М. Аналіз надходження прямих іноземних інвестицій в Україну. Бізнес Інформ. 2024. № 3. С. 87-95.

29. Коссак В. М. *Іноземні інвестиції в Україні (цивільно-правовий аспект)*. Львів : Центр Європи, 1996. 216 с.

30. Кравців В. С., Мельник М. І., Антонов В. Б. Залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України: проблеми та політика активізації : монографія / В. С. Кравців, М. І. Мельник, В. Б. Антонов. – Львів : ІРД НАН України, 2011. – 368 с.

31. Кузьмін О.Є., Юринець О.В., Ємельянов О.Ю. Розвиток інвестиційної привабливості підприємств в умо-вах антикризового управління. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 10. С. 5–12.

32. Кулявець В. Г., Блеянюк М. Є. Проблеми та перспективи залучення іноземних інвестицій в економіку України. Актуальні питання економічних наук. 2026. № 21. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.19328720>

33. Лазаренко М. І. Вплив прямих іноземних інвестицій на менш розвинені регіони. Бізнес Інформ. 2024. № 2. С. 56-62.

34. Лактіонова О. А. Навчальний посібник з дисципліни «Інвестування» для студентів економічних спеціальностей. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2019. 256 с.

35. Леус М. М. Суть та класифікація іноземних інвестицій. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2008. № 635. С. 181–187.

36. Лютий Я. Економічні механізми залучення зовнішніх інвестицій на підприємства. Сталий розвиток економіки. 2025. № 3(54). С. 5–11.

37. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність : підручник. Київ : ЦУЛ. 2019. 472 с.

38. Макроекономічний дайджест України. 2025. URL: <https://uifuture.org/dajdzhesty/makroekonomichnyj-dajdzhest-12-2025/>

39. Мацука В. М. Механізм залучення іноземних інвестицій в економіку України. Ефективна економіка. 2024. № 1. URL:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2024_1_40

40. Мельник Т.М., Касянок К.Г. Проблеми залучення та використання міжнародних інвестицій в економіці України. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2017. № 1. С. 253–270.

41. Михайленко О. Г., Красникова Н. А. Вплив іноземних інвестицій на розвиток економіки України в умовах глобалізації. Електронний журнал «Ефективна економіка». 2020. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8046>

42. Міжнародний валютний фонд. Balance of Payments and International Investment Position Manual (BPM6). – Washington, D.C.: International Monetary Fund, 2009. 351 р. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/bop/2007/pdf/bpm6.pdf> (дата звернення: 31.03.2026).

43. Міністерство економіки України. Інвестиційна діяльність в Україні. 05.03.2025. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?id=52785d4c-a1d0-4abe-bfd6-a3129e8764ef&lang=uk-UA&title=InvestitsiinaDiialnistVUkraini>

44. Мінфін. Індекс інфляції: індекс споживчих цін в Україні URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/> (дата звернення: 03.04.2026).

45. Національний банк України. Зовнішній борг України (за методологією МВФ, КПБ 6). URL: https://bank.gov.ua/files/ES/ZB_q.pdf (дата звернення: 03.04.2026).

46. Національний банк України. Статистика зовнішнього сектору. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>

47. ОЕСР (2025), Визначення ОЕСР для визначення прямих іноземних інвестицій (п'яте видання), OECD Publishing, Париж, <https://doi.org/10.1787/7f05c0a3-en>

48. Олешко Т.І., Козел А.М. Особливості залучення іноземних інвестицій в економіку України. Ефективна економіка. 2019. № 4. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2019/6.pdf

49. Офіційний веб-сайт інвестиційної ініціативи уряду України «Advantage Ukraine». URL: <https://advantageukraine.com/>

50. Офіційний веб-сайт Міністерства економіки України. URL: <https://me.gov.ua/>

51. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://minfin.gov.ua>

52. Офіційний веб-сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/>

53. Офіційний веб-сайт Міністерства закордонних справ України. Організація економічного співробітництва та розвитку. URL: <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/organizaciya-ekonomichnogo-spivrobitnictva-ta-rozvitku>

54. Панченко В. Г. Вплив війни на інвестиційний клімат України: оцінка ризиків та перспектив для іноземних інвесторів. *Економіка. Управління. Інновації. Серія: Економічні науки*. 2024. Вип. 1. С. 1–14.

55. Поліщук Н. В., Тарасов А. А. Аналіз взаємозв'язку обсягів капітальних інвестицій в економіці та обсягами ВВП: оцінка тенденцій. Розвиток фінансового ринку в Україні: загрози, проблеми та перспективи: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, 23 листопада 2023 р. Полтава: НУПП, 2023. С. 45–46.

56. Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні: Закон України від 17.12.2020 № 1116-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20>

57. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII. URL: база Верховної Ради України. <https://zakon.rada.gov.ua/go/1560-12>

58. Прогноз економічного і соціального розвитку України на 2024–2026 роки. URL: <https://me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=63b63994-6f7c-4a31-ab33-562a0ff402a8&tag=PrognozEkonomichnogo>

59. Савченко М. В., Пізюк О. О. Прямі іноземні інвестиції з європейського союзу в економіку України: сучасний стан та тенденції залучення. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2023. № 2. С. 59-68.

60. Соколовська О. М. Прямі іноземні інвестиції в економіці України: стан і проблеми залучення. *Вісник економічної науки України*. 2021. № 2. С. 92-99
61. Таранюк Л., Корсакієне Р., Таранюк К., Деміхов О.. Іноземні інвестиції в системі руху до сталого розвитку національної економіки. *Сталий розвиток економіки*. 2024. №3(50). С. 167-171.
62. Хома Д.М., Шевчук Я.В. Аналіз інвестиційної привабливості України. *Сталий розвиток економіки*. 2025. № 3 (54). С. 120-127.
63. Чайка, Ю. М. Іноземні інвестиції та макроекономічні виклики України в період військового стану. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2025. № 1(135). URL: <https://doi.org/10.32782/1814-1161/2025-1-7>
64. Шевченко Л.В. Фактори впливу на іноземне інвестування в економіку України:підходи до класифікації. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Економічна»*. 2021. Вип. 100. С. 57–67.
65. Яременко О.І., Страхніцький Я.О, Зубар І.В., Намазова Ю.І. Менеджмент підприємств критичної інфраструктури в умовах сучасних безпекових викликів: Монографія - Вінниця: ФОП Рогальська І.О., 2025. 236 с.
66. Яркіна Н.М. Принципи формування комплексного механізму управління підприємством. *Вісник соціаль-но-економічних досліджень*. 2014. Вип. 1 (52). С. 290–296.
67. Araujo C.L.F (2024). Exploring Chinese Investments in Europe: Scope and Governance Dynamics. *Asian Perspective*. 2024. № 48 (1). P. 71–93.
68. Assamah D., Yuan S. Greenfield investment and job creation in Ghana: a sectorial analysis and geopolitical implications of Chinese investments. *Humanities and Social Sciences Communications*. 2024. № 11(1). P. 487.
69. Berezuk S., Pryshliak N., I. Zubar. Ecological and economic problems of fertilizers application in crop production. *Bulgarian Journal of Agricultural Science*, (2021), No 27, VOL 1, P.1-9.
70. Blekking J., Aassouli D., Jureidini R. Defining “success” in large-scale agricultural investment: a typology based on different stakeholder perspectives.

Agricultural and Food Economics. 2024. № 12(1). P. 28

71. Gutkevych S. Development strategy: investment dimension. Monograph / S. Gutkevych, M. Pugachov, H. Zavadskyh, O. Zanozovska/ und. ed, prof. Gutkevych S. – Kharkiv, 2016. – 162 p

72. He Y. E-commerce and foreign direct investment: pioneering a new era of trade strategies. *Humanities and Social Sciences Communications*. 2024. № 11(1). P. 566.

73. Hedegaard, M., Hrytsenko, L., & Derkach, L. (2025). Foreign direct investment in Ukraine: A pathway to sustainability. *Financial and credit activity: Problems of theory and practice*, 1(60), 337-356.

74. International Monetary Fund. Direct Investment Positions by Counterpart Economy (formerly CDIS). URL: <https://data.imf.org/en/datasets/IMF.STA%3ADIP>

75. International Monetary Fund. *World Economic Outlook Database, April 2025: Select Subjects*. URL: <https://www.imf.org/en/publications/weo/weo-database/2025/april/select-subjects?c=926> (дата звернення: 03.04.2026).

76. OECD (2025), Users' guide to FDI statistics based on the OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment (Fifth Edition), OECD Publishing, Paris. URL: <https://doi.org/10.1787/fd7a1e66-en>.

77. OECD. Foreign Direct Investment for Development: Maximising Benefits, Minimising Costs. Paris: OECD, 2002.

78. Official website of The World Bank. URL: <http://data.worldbank.org>.

79. Organisation for Economic Co-operation and Development. OECD Data Explorer: Foreign direct investment (FDI). URL: <https://data-explorer.oecd.org/> (accessed: 02.04.2026).

80. Report on Direct Infrastructure Damage Due to the Destruction Caused by Russia's Military Aggression Against Ukraine as of Early 2024. Kyiv School of Economics. URL: <https://kse.ua/wpcontent/uploads/2024/04/01.01.24>

81. Sustainable Development Goals. Targets and indicators. State Statistics Service of Ukraine. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/>

82. The World Bank. GDP (current US\$) - Ukraine. URL:

<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2024&locations=UA&start=2011> (дата звернення: 03.04.2026).

83. United Nations Conference on Trade and Development. World Investment Report 2025: International investment in the digital economy. Geneva, 2025. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2025_en.pdf (accessed: 01.04.2026).

84. Wang F., Gao J., Liu F. Unlocking Africa's development potential: insights from the perspective of global hierarchy and competition. *Humanities and Social Sciences Communications*. 2024. № 11(1). P. 861.

85. World Bank Group – International Development, Poverty, & Sustainability. World Bank. URL: <https://www.worldbank.org/en/home>

86. World Bank. Global Investment Competitiveness Report 2019/2020: Rebuilding Investor Confidence in Times of Uncertainty. Washington, DC: World Bank, 2020. DOI: 10.1596/978-1-4648-1536-2.

87. Zubar I, Yu O. Prospects of Heliciculture Development as an Innovative Industry of Agriculture in Ukraine. *The Scientific Heritage*, 2021, 60-3.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК 1

Класифікація іноземних інвестицій

За типом інвестованих активів: – іноземна валюта; – національна валюта України; – цінні папери (акції, облігації тощо); – грошові вимоги та права на них; – майно (рухоме і нерухоме); – права інтелектуальної власності; – права на здійснення господарської діяльності; – інші активи (не заборонені законодавством).	За формами державних гарантій: – гарантії від зміни законодавства; – гарантії, щодо незаконних дій державних органів та їхніх службових осіб; – гарантії у разі припинення інвестиційної діяльності; – гарантії переказу прибутків, одержаних внаслідок здійснення іноземних інвестицій; – інші гарантії.
За формою інвестування: – придбання частки існуючих українських підприємств; – створення спільних підприємств з українськими суб'єктами господарської діяльності; – придбання рухомого або нерухомого майна в Україні; – придбання в Україні цінних паперів та нематеріальних активів, що дають можливість контролю; – придбання прав на користування землею та природними ресурсами в Україні; – угоди про спільну господарську діяльність та розподіл продукції; – інші не заборонені законодавством форми.	За формою власності: – державні; – приватні; – міжнародних організацій; – недержавних організацій; – змішані.
	За геополітичною спрямованістю: – розвинені країни; – країни, що розвиваються; – інтернаціональні.
	За напрямом потоку капіталу: – внутрішні; – зовнішні.
	За походженням капіталу: – з розвинених країн; – з країн, що розвиваються; – офшорні.
За режимом оподаткування: – загальний режим оподаткування; – пільговий режим оподаткування; – податкові канікули; – інвестиційні знижки; – податковий кредит; – прискорена амортизація; – інше	За сферою вкладення: – АПК; – легка промисловість; – лісопромисловий комплекс; – машинобудування; – медична промисловість; – паливно-енергетичний комплекс; – транспортна інфраструктура; – інші сфери.
За ступенем повернення: – інвестиції, що повертаються; – ризикові; – інвестиції, що не повертаються.	За формою оформлення: – явні інвестиції; – приховані інвестиції; – «чорні інвестиції».
За величиною: – малі (до 10 тис.дол.); – середні (до 100 тис.дол.); – великі (більше 100 тис.дол.).	За метою інвестування: – досягнення фінансової мети; – досягнення підприємницької мети; – досягнення іншої мети .
За ступенем контролю: – прямі; – портфельні	За джерелом вкладення: – первинні; – реінвестиції.
За впливом на торгівлю: – імпортозаміщувальні; – експортно-орієнтовані; – торговельно-орієнтовані; – антиторговельно-орієнтовані.	За характером використання залученого капіталу – споживчі; – виробничо-технологічні; – венчурні.

Джерело: узагальнено автором

ДОДАТОК 2

Основні показники оцінювання впливу іноземних інвестицій на розвиток країн

Група показників	Основні показники	Що дозволяють оцінити
Показники масштабу та динаміки	– обсяг ПІІ; – чистий приплив ПІІ; – накопичений запас ПІІ; – частка ПІІ у ВВП; – ПІІ на одну особу.	Рівень залучення іноземного капіталу, інтенсивність і стійкість інвестиційних надходжень
Структурні показники	– галузева і територіальна структура ПІІ; – співвідношення прямих, портфельних і боргових інвестицій; – форми входження капіталу	Нпрямі вкладення іноземного капіталу та його роль у структурній трансформації економіки
Макроекономічні показники результативності	– приріст ВВП; – ВВП на душу населення; – продуктивність праці; – експорт; – рівень інфляції; – сума зовнішнього державного боргу; – бюджетні надходження.	Вплив іноземних інвестицій на економічне зростання, виробничу активність і зовнішньоекономічний розвиток
Соціально-інноваційні показники	– зайнятість; – рівень оплати праці; – професійне навчання; – інноваційна активність; – технологічне оновлення.	Вплив іноземних інвестицій на ринок праці, людський капітал та модернізацію економіки
Якісні та інституційні показники	– якість регуляторного середовища; – рівень розвитку інфраструктури; – ефективність державного управління; – відкритість економіки; – екологічна спрямованість інвестицій	умови ефективного використання іноземного капіталу та його довгостроковий вплив на розвиток країни

Джерело: узагальнено автором

ДОДАТОК 3

Динаміка прямих іноземних інвестицій за групами країн у період 2014-2024 рр.

Потоки ПІІ за регіонами світу: приплив, млрд дол. США

Регіон світу	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Світ	1472,7	2033,80	1918,68	1497,37	1297,15	1658,78	868,56	1676,52	1389,53	1454,98	1508,80
Європа	436,7	715,02	611,69	384,02	171,88	591,12	45,87	223,37	-61,16	221,48	198,08
Північна Америка	436,7	511,45	507,78	302,09	291,44	280,47	118,97	447,55	362,72	279,63	342,94
Азія	465,3	514,42	473,33	492,71	511,71	494,63	505,59	672,89	676,71	622,33	604,52
Латинська Америка	164,6	155,91	135,35	155,41	146,72	160,66	93,39	143,14	196,22	186,74	164,27
Африка	54,8	56,87	46,48	41,39	45,90	46,66	40,94	82,20	54,57	55,41	97,03
Океанія	2,2	1,60	1,13	1,07	1,71	1,53	1,02	1,26	2,12	0,92	1,35

Джерело: узагальнено автором на основі [83]

Потоки ПІІ за регіонами світу: відтік, млрд дол. США

Регіон світу	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Світ	1498,3	1863,9	1547,5	1732,3	1064,4	1329,7	648,6	1914,4	1568,6	1556,1	1608,9
Європа	495,5	983,3	603,7	663,3	592,8	536,0	-144,8	775,6	274,6	337,5	487,5
Північна Америка	393,3	331,8	354,0	426,6	371,3	112,5	268,1	347,9	387,0	453,8	352,4
Азія	392,2	353,1	367,2	390,0	351,5	343,8	379,1	456,2	471,4	467,0	454,3
Латинська Америка	24,5	24,6	11,4	93,3	24,6	48,3	-0,6	41,5	70,0	49,8	33,3
Африка	10,5	9,6	8,4	13,0	9,2	5,2	2,5	5,1	4,0	0,2	2,4
Океанія	0,1	0,1	-0,2	0,2	1,0	-1,1	-0,9	1,6	2,5	0,4	1,4

Джерело: узагальнено автором на основі [83]

ДОДАТОК 4

Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україну за період 2015-2025 рр.

Показник	Роки										
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Прямі ІІ в Україну, млн дол.США, у т.ч.:	-331	4 055	3 727	4 732	6 017	- 36	7 320	348	4 399	3 509	2 602
– пайовий капітал	4 003	3 550	1 535	1 472	1 659	760	1 186	498	547	932	962
– реінвестовані доходи	- 3 419	526	1 490	2 597	3 250	-488	4 949	99	3 411	2 575	1033
– боргові інструменти	-915	-21	702	663	1 108	-308	1 185	- 249	441	2	607
Частка у ВВП країни, %	-0,4	4,3	3,3	3,6	3,9	-0,02	3,7	0,2	2,5	1,8%	1,3
Прямі ІІ за кордон, млн дол.США, у т.ч.:	- 95	100	281	- 127	842	22	- 198	347	30	- 159	104
– пайовий капітал	- 51	16	8	-5	652	79	69	33	52	23	23
– боргові інструменти	- 44	84	273	-122	190	- 57	- 267	314	- 22	- 182	81
Частка у ВВП країни, %	-0,10	0,11	0,25	-0,10	0,55	0,01	-0,10	0,21	0,02	-0,08	0,05

Джерело: узагальнено автором на основі [46]